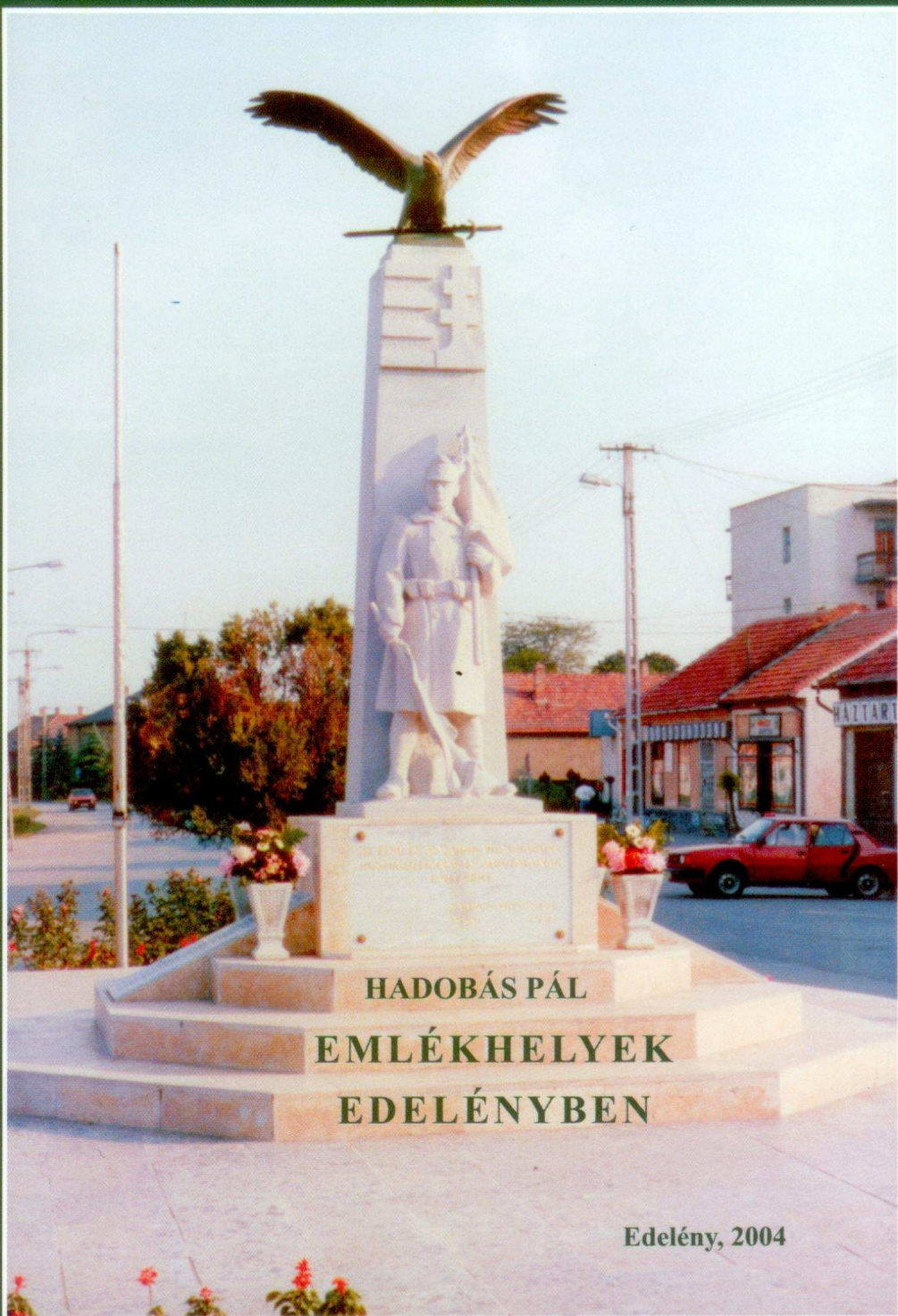

HADOBÁS PÁL
EMLÉKHELYEK
EDELÉNYBEN

Edelény, 2004

Hadobás Pál
Emlékhelyek Edelényben
Edelény, 2004

HADOBÁS PÁL

EMLÉKHELYEK

EDELÉNYBEN

2004

Edelényi Füzetek 32.

Írta és szerkesztette:
HADOBÁS PÁL

Technikai munkatárs:
SLEZSÁK ZSOLT

A nem jelölt fényképeket Hadobás Pál készítette

HU ISSN 0238-1842

ISBN 963 204 348 0

A borítón a Hősi Emlékmű. Székely Károly *szobrászművész* alkotása
(Fotó: Kulcsár Géza).

A hátsó borítón: Szent István király szobra a Borsodi Földváron.
Csirpák Viktória *szobrászművész* alkotása.

Felelős kiadó: **Hadobás Pál**, az *edelényi Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum igazgatója*. 3780 Edelény, István király útja 49.
Tel.: (06-48) 525-080.

Készült az edelényi Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum
számítógépes szövegszerkesztőjén 2004-ben

© MKKM, Edelény

*Nyomdai munkák: K-B Aktív Kft. Gyorsnyomda és Másolószolgálat,
Miskolc. Felelős vezető: KÁSA BÉLA.*

ELŐSZÓ

Emléktáblák, szobrok, emlékművek, sírok őrzik szerte az országban, így városunkban is a neves személyek, a hősi halottak, a történelmi évfordulók emlékét. Nap mint nap látjuk ezeket az objektumokat, elmegyünk mellettük anélkül, hogy tudnánk, ki állította, vagy ki a készítője, talán sokszor még arról a személyről vagy eseményről is keveset tudunk, akik vagy amely események emlékét őrzik.

Mindezek megismeréséhez kívánunk hozzájárulni jelen összeállításunkkal. A címnél többre vállalkoztunk ezen összeállításban, hisz nemcsak az emlékhelyeket kívánjuk bemutatni, hanem az intézményekben, az intézmények falán, vagy a köztéren elhelyezett képzőművészeti alkotásokat is.

A katalógusszerű összeállítást az alábbiak szerint készítettük el:

- Folyamatos sorszámozással, félkövér nagy betűvel az objektum elnevezése.

1. Az objektum készítője, rövid életrajza. (Csak képzőművészeti alkotásoknál.)

2. Kit ábrázol, kinek az emlékére állították? (Rövid életrajz a megörökített személyről.)

3. Ki állította?

4. Mikor állította?

5. Hol áll? (A hely pontos meghatározása.)

6. Anyaga.

7. Mérete.

8. Egyéb információk az objektumról. (Tábla szövege, az avatáson fellépők stb.)

9. Irodalom.

10. Fotó az objektumról.

Igyekezetünk ellenére előfordulhatnak pontatlanságok, melyek remélhetőleg nem vonnak le semmit munkánk értékéből.

Edelény, 2004 tavasza

H. P.

1. LATIN NYELVŰ TÁBLA A L'HUILLIER-COBURG KASTÉLY DÉLI HOMLOKZATÁN

1. A barokk kastély építését L'Huillier János Ferenc kezdte meg, az újabb kutatások szerint 1716-ban és özvegye, Santa Croce Mária Magdolna fejezte be 1730-ban.

L'Huillier János Ferenc Lotharingiában született 1668-ban. Fiatal katonaként került Magyarországra a lotharingiai herceg seregével Buda 1686-os, a töröktől való visszavívása alkalmával. A török elleni háborúkból vitézkedett, 1714 júniusában báróságot kapott és az 1715:135. tc. 19. paragrafusa alapján III. Károlytól Lulier néven nyert indigenátust, azaz „honfiúsítást”. A török háborúk után itáliai állomáshelyeken, majd Zemplén megyében, Ungváron, Nagyváradon, Eperjesen, Egerben teljesített szolgálatot és 1728-ban Eger vár parancsnoka volt. 1728-ban hunyt el.

2. A kastély építésének befejezése emlékére helyezték el.
3. Az építtető család helyezte el.
4. 1730-ban készült.
5. A Borsodi út 7. szám alatt a L'Huillier-Coburg kastély déli homlokzatán, az erkély fölött látható.
6. Vakolatból készült, fekete keretes, fehérre meszelt tábla, a szöveg fekete.
7. Mérete Kb. 70 x 50 cm.
8. A tábla latin nyelvű szövege: (11 sor)

**SUAE SACRAE CAESARE REG. I.
AEQE APLICAE MAIESTATIS GENE-
RALIS VIGILIARUM MAGISTRI=
COMENDANTIS AGRIENSIS IOANNIS
FRANCISCI LIB: (liberi) BARONIS DE LULIER
RELICTA — VÍDUA MARIA MAGDA-
LENA NATA BARONISSA DE SCTA (sancta)
CRUCE HAEREDEITARIA, DE EDE-
LÉNY ET CSERÉP = VÁR =
MDCCXXX =
A: U:**

A tábla szövege magyarul:

„Ő császári királyi apostoli felségének generálisa az egri őrség parancsnoka Lulier János Ferenc szabad báró — hátramaradt özvegye edelényi és cserépvári örököse Lulier báróné született Santa Croce Mária Magdolna bárónő. 1730.”

9. — Joó Tibor: Műemlékeink: a kastély, a református templom, a vár.
In.: Edelény múltjából. / Szerk.: Dr. Sági Vilmos. Edelényi Közös Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága. Edelény. 1973. 139-171. p. ill.

— Joó Tibor: Az edelényi kastély = Művészettörténeti Értesítő. 17. évf. 3-4. sz. (1968) 189-207. p.

— Szentkirályi Zoltán: Az edelényi kastély. = Művészettörténeti értesítő. 17. évf. 3-4. sz. (1968) 208-211. p.

10. Fotó: Slezsák Zsolt

2. LÓNYAY FERENC SÍREMLÉKE

1. —

2. Lónyay Ferenc 1848-49-es honvéd hadnagy.

Lónyay Ferenc 1822. augusztus 17-én született. 1848. október 19-én nevezi ki Mészáros Lázár hadügyminiszter a honvédség 22. zászlóaljához hadnagynak. A szabadságharc leverése után bebörtönzik és csak felesége és barátai hosszas közbenjárása után szabadul 1853 körül. 1857. december 12-én, fiatalon, 35 évesen hal meg a ma Edelényhez tartozó Császa pusztán, és az ottani temetőben helyezik örök nyugalomra.

3. A családja állíttatta.

4. 1857.

5. Az egykori Császa község ma már elhanyagolt, gazos temetőjében volt. 2002. október 6-tól a Edelény-borsodi református templom kertjében az 1848-49-es forradalom és szabadságharcban Edelényből és környékéről részt vettek emlékére kialakított sírkertben van.

6. Kő

7. Faragott fehér kőből rakott 37cm magas 64 x 35 cm-es talapzatra helyezték az 50 x 18 x 110 cm-es sírkövet.

8. A sírkő felirata: (5 sor)

LÓNYAY FERENC

emlékének

A KESERGŐ ÖZVEGY

Született 1822^{ik} év Augustus 26^{án}

elhunyt 1858^{ik} év December 12^{én}

A síremléket két darabban, egymástól távol találták meg 1989-ben, így a sírhelyet nem sikerült azonosítani, ezért a két követ összeillesztve édesapja, Lónyay László sírjára helyezték. 2002. október 6-tól az Edelény-borsodi református templom kertjében a Bódva völgyéből az 1848-49-es szabadságharcban részt vettek sírköveinek összegyűjtésével kialakított sírkertben található. A sírkövet összeragasztották és az alsó részére rávésték édesapja nevét, születési és halálozási évszámát (LÓNYAY LÁSZLÓ 1791 - 1865) (A születési évszám helyesen 1792)

9. — A császtai Lónyayak: szemelvénygyűjtemény / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény. 1995. 31 p. ill. Edelényi Füzetek 10.

10.

3. LÓNYAY LÁSZLÓ SÍREMLÉKE

1. —

2. Lónyay László reformkori politikus, császtai birtokos (az egykori Császa község területe ma Edelényhez tartozik), 1848-49-es nemzetőr őrnagy.

Lónyay László 1792. február 4-én született. A debreceni és sárospataki tanulóévek után Bereg és Borsod vármegye főszolgabírája, később táblabírája. Borsod vármegye országgyűlési követe 1830-ban. 1861-ben az edelényi kerület országgyűlési képviselője. Gyakran tölti idejét Császa pusztai birtokán. 1865. október 20-án bekövetkezett halála után a császtai temetőben helyezték örök nyugalomra.

3. A családja állíttatta.

4. 1865.

5. Az egykori Császa község ma már elhanyagolt, gazos temetőjében van. Az Edelény Hegyközség és az önkormányzat tervei szerint az évben a sírkövet átszállítják arra a fennsíkra ahol a település legutóbb állt.

6. Kő.

7. A síremlék két darabból áll. Alsó része 45 x 45 cm és 63 cm magas rajta az obeliszk, mely gúlában végződik lent 36 x 36 cm, fent 24 x 24 cm és 142 cm magas

8. A sírfelirat:

LÓNYAY LÁSZLÓ

Beregh majd Borsod megye

Országgyűlési követe

Borsod megye

Nemzetőrségének Őrnagya

1861^{ben} az Edelényi vál. kör.

Országgyűlési képviselője

Szül. 1792. Feb. 4^{én}

Megh. 1865. Oct. 20^{án}

9. — A császtai Lónyayak: szemelvénygyűjtemény / Összeáll. szerk.: Laki-Lukács László. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény. 1995. 31 p. ill. Edelényi Füzetek 10.

— „...1848-i törvényeket egy jottáig sem fogom megsérteni...” / Lukács László. = Borsod (Az Edelényi Művelődési Központ és Ifjúsági Ház kiadványa) 1989. 3. sz. 3. p.

10.

4. RAGÁLYI GYÖRGY SÍREMLÉKE

1. A síremlék készítője Berenday A. és fia, Budapest.

2. Ragályi György az 1848-49-es forradalom és szabadságharc nemzetőr kapitánya volt.

Ragályi György 1818. május 11-én született Borsodon (1950-től Edelény része). A sárospataki diákévek után Pestre kerül, ahol Ragályi Tamás mellett jurátus. Hazatér, és alszolgabíró, majd táblabíró lesz. A főszolgabíróságot már nem vállalja 1845-ben, visszavonul borsodi birtokára és ott gazdálkodik. Az 1848-as események őt sem hagyják hidegen, egy ideig a nyárádvölgyi nemzetőrök kapitányaként harcol a szabadságharcban, majd hazatér. 1860-tól a felső-borsodi ref. egyházmegye világi tanácsbírája, 1865-től haláláig egyházmegyei gondnok. 1881-ben a magyarországi ev. ref. zsinaton az egyházmegye egyik képviselője. 1889. június 9-én hal meg Borsodon.

3. A család állíttatta.

4. 1889.

5. A borsodi nemesi sírkertben, a fatelep mellett, a Borsodi út 53-as számú ház kertjének a végében volt. A sírkertet benőtte a gaz, sírja méltatlanul elhanyagolt volt. 2002. október 6-tól a Edelény-borsodi református templom kertjében az 1848-49-es forradalom és szabadságharcban Edelényből és környékéről részt vettek emlékére kialakított sírkertben van.

6. Fehér márvány.

7. A több elemből álló síremlék legalsó eleme 92 x 92 cm és 13 cm magas, a következő 71 x 71 cm és 13 cm magas, majd egy 55 x 55 cm-es elem követi, mely 56 cm magas, végül egy obeliszk áll legfelül, mely alul 46 x 46 cm, felül 38 x 38 cm és gúlában végződik, magassága 130 cm.

8. A sírfelirat: Az obeliszken: (6 sor)

KISCSOLTÓI
RAGÁLYI GYÖRGY
SZÜLETETT
1818. MÁJUS 11^{ÉN}
MEGHALT
1889. JUNIUS 9^{ÉN}

Ezen felirat alá a sírkő áthelyezésekor felkerült Ragályi Károly neve, születési és halálozási évszáma (RAGÁLYI KÁROLY 1809-1862), valamint az obeliszk nyugati oldalára Ragályi Tamás neve, születési és halálozási évszáma (RAGÁLYI TAMÁS 1785-1849). Mindkét szöveg vésett, feketére festett betűkből áll.

Ragályi Károly Borsodon született 1809. május 15-én. Iskoláit Sárospatakon végezte. Borsod megyének 1834-ben aljegyzője, 1837-1840-ig alszolgabírája, 1843-1848 főszolgabírája volt. A sárospataki főiskola algondnoka és a felső-borsodi ref. egyházmegye tanácsbírája, majd segédgondnoka volt. 1861-ben Torna vármegye főispánja, országgyűlési képviselője lett. Jákfalván halt meg 1862. augusztus 10-én.

Ragályi Tamás Balajton született 1785. december 28-án. Iskoláit Csetneken, Sárospatakon és Pesten végezte. 1806-ban Segítő címmel „hónapos írást”, lapot adott ki a „Szépnek előmozdítására. A lapnak csak két száma jelent meg. Hazatért, majd katona lett, de az ígéretes előmenetel ellenére otthagyta a katonaságot. Bekapcsolódott Borsod vármegye politikai életébe, a vármegye táblabírája lett. Az 1825. évi országgyűlésre a megye követnek választotta, követtársa Vay Ábrahám alispán volt. Az 1830-as országgyűlésen a császtai birtokos Lónyay László volt a követtársa. 1836-ban a királyi ítélőtábla ülnöke lett és a bírói pályán igyekezett a közjóra fordítani képességeit. 1837-ben alnádor, 1840-ben ebben a tisztségben Arad megye táblabírája lett. 1842-ben udvari tanácsos és a hétszemélyes tábla közbírája volt. 1842 végén a hétszemélyes tábla elnöke lett. Az 1847. évi országgyűlésen részt vett mint septemvir, de már csak szemlélője volt az eseményeknek.

Egészsége erősen megromlott, hazatért családjához. Parasznyán halt meg 1849. január 14-én. Az utolsó végtisztesség megadására Borsodon került sor, ahol birtoka volt. Balajton a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra január 17-én.

Eredeti felirat még a síremlék obeliszk alatti részén található szöveg:
(6 sor)

Id. KISCSOLTÓI RAGÁLYI ZSIGMOND

SZÜL: 1771. MEGHALT 1849.

NEJE: FÁI FÁY ZSUZSANNA

SZÜL: 1785. MEGHALT 1831.

Ifj. KISCSOLTÓI RAGÁLYI ZSIGMOND

SZÜL: 1806. MEGHALT 1863.

A Borsodi út 51. számú ház kertjében, a fatelephez vezető út jobb oldalán volt a koleratemető, ahová a járványban (1831, 1872) elhunytakat temették. Ragályi György édesanyja az 1831-es járvány áldozata lett, de nem akarták a köznép közé temetni mint nemesasszonyt, de az egyházi temetőbe sem temethették, ezért a koleratemetőtől kissé távolabb helyezték örök nyugalomra, így alakult ki a nemesi sírkertnek nevezett temető, mert később mások is temetkeztek e helyre, akik nem a járvány áldozatai lettek.

A második világháború alatt az Edelényben elesett szovjet katonákat is ide temették, és a Földhivatalban Hősök temetőjeként került nyilvántartásba a terület. Talán ennek köszönheti a többi sír is a megmaradását. Amikor Szendrőben megépült a csontkamra és a fölé emelt szovjet hősi emlékmű (1970), akkor az Edelényben elesett szovjet katonák hamvait is odaszállították.

9. — Borsodnak hírneves követe: Ragályi Tamás / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár, Edelény. 1995. Edelényi Füzetek 13.

10.

5. TÁBLA A KASTÉLY 1910-ES RESTAURÁLÁSÁRÓL

1. —
2. Az 1910-es kastélyrestaurálás emlékére készült.
3. Coburg Fülöp góthai herceg
4. 1910.
5. Edelény, Borsodi út 7., a L'Huillier-Coburg kastély keleti szárnyának déli homlokzatán.
6. Malterből kialakított pajzs.
7. Kb. 30 x 40 cm-es fehér Kossuth-pjzs, vékony narancssárga szegéllyel, benne fekete betűk.

8. A felirat: (3 sor)

MCMX	(1910
KFGH	Koburg Fülöp Góthai Herceg
R	Restauráltatta)

A Coburgok által végrehajtott átépítés leglényegesebb következménye a középső rész manzárd fedelének kialakítása, az új felső padlásoromhoz csatlakozó, a tetőt részben takaró alacsony fal vázáinak megépítése (1965-ben lebontották a tetőt és a falat a vázákkal, és a lapostetőt állították vissza), s az előudvart körbezáró íves szárnyaknak meglévő régi alapfalak felhasználásával való kiépítése.

9. — Joó Tibor: Műemlékeink, a kastély, a református templom, a vár. In.: Edelény múltjából / Szerk.: Dr. Sági Vilmos. Közös Községi tanács Végrehajtó Bizottsága. Edelény. 1973. 139-171. p.

— Joó Tibor: Az edelényi kastély = Művészettörténeti Értesítő. 17. évf. 3-4. sz. (1968) 189-207. p.

— Szeentkirályi Zoltán: Az edelényi kastély. = Művészettörténeti értesítő. 17. évf. 3-4. sz. (1968) 208-211. p.

10.

6. SZEKRÉNYESSY ÁRPÁD SÍREMLÉKE

1. –

2. Szekrényessy Árpád 1849. január 25-én Pesten született. Tanulmányait szülőhelyén végezte. Az érettségi után jogot tanult, de tanulmányait hamar abbahagyta és 1868-ban beállt a császári és királyi 5. dragonyosezredbe. 1869-ben hadnagyi kinevezése után áthelyezték az 1. huszárezredhez. 1873. október 1-jétől a dandártiszti iskola hallgatója. 1874. március 1-jén a „12-ik gr. Haller huszárezred” tartalékába került, ahonnan hét hónap elteltével, mint századtisztet a „7-ik Frigyes Károly porosz herceg nevű huszárezredbe” helyezték át, ahol egy hónap elteltével, november 1-jén huszárfőhadnaggyá léptették elő. 1875. június 7-én feleségül vette losonci Lossonczy Albinát (1850-1906), Ragályi Tamás unokáját. 1883. szeptember 21-én leköszönt a katonai pályáról. Leszerelése után birtokain gazdálkodott. A birtokközpontot Borsodon alakította ki. 1917. április 12-én hunyt el Borsodon és a „nemesi sírkertben” helyezték örök nyugalomra.

3. A család állíttatta.

4. 1917.

5. Edelény-borsodi református templom kertjében, a templom délkeleti végénél látható.

6. Fehér márvány.

7. A négy elemből álló síremlék legalsó része 62 x 51 cm és 15 cm magas, a következő elem 48 x 35 cm és 10 cm magas, a következő 42 x 27 cm és 49 cm magas, majd legfelül egy 113 cm magas, tetején gúlában végződő, felfelé keskenyedő elem van, mely szemből 33 cm lent és 25 cm fent, oldalról 18 cm lent és 12 cm fent.

8. A borsodi nemesi sírkertből került áthelyezésre 2002-ben.

A síremlék felirata: (13 sor)

**ITT NYUGSZIK
SZÉKELYHIDI
SZEKRÉNYESSY
ÁRPÁD
A VASKORONAREND LOVAGJA
A BORSODI REF. EGYHÁZ
FŐGONDNOKA
1849 - 1917**

***Embertársainak szerető jó barátja volt,
a közjónak önzetlen,
buzgó munkása.***

Áldott legyen emlékezete

9. – Egy borsodi udvarház története: Szekrényessy Árpád élete / Szekrényessy Attila. In.: A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XXXIX. Miskolc. 2000. 209-253. p.

10.

7. HŐSI EMLÉKMŰ

1. Székely Károly szobrászművész alkotása.

Székely Károly Marosvásárhelyen született 1880. január 22-én. Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) támogatásával járt az Iparművészeti Iskolába Mátray Lajoshoz, majd állami ösztöndíjat kapott. 1906-ban Párizsban tanult a Julian akadémián. Hazatérve Budapesten telepedett le. Stróbl Alajos mesteriskolájának növendéke. A Nemzeti Szalon ill. a Műcsarnok tárlatain és a nemzetközi kiállításokon 1908-tól vett részt. 1911-12-ben Brüsszelben dolgozott. Az első világháborúban megsebesült, kitüntették. Szobrászi tevékenységével nem hagy fel: szívesen készít portrékat, megmintázza családtagjait, sikeresen teljesíti a legkülönbözőbb megbízásokat. Síremlékeket, érmekeket, plaketteket tervez. Az 1920-as 30-as években jó néhány magyar város és község világháborús hősi emlékművét készíti el (Edelény, Törökszentmiklós, Szarvas, Lak stb.). 1941. június 9-én hunyt el Budapesten. Néhány kisplasztikáját, érmét őrzi a Magyar Nemzeti Galéria.

2. Az első világháború áldozatainak emlékműve.

3. Edelény község.

4. 1930. szeptember 14.

5. Hősök tere.

6. Műkő, bronz, márványtábla.

7. Az obeliszk kb. 250 cm (tetején van a bronz turulmadár), a szobor kb. 165 cm.

8. Az 1930-ban felavatott szobor felirata, márványtáblán a talapzaton:
(4 sor)

**A VILÁGHÁBORÚBAN 1914-1918 ÉVBEN
HŐSI HALÁLT HALT VITÉZ FIAI EMLÉKÉRE EMELTE
EDELÉNY KÖZSÉG HÁLÁS KÖZÖNSÉGE
1930**

A hősi halottak nevét az obeliszk hátoldalán, egy oszlopban sorolták fel, fekete, negatív betűkkel:

Almási Pál
Antal György
Antal József
Antal Károly
Balogh Gyula
Bári József
Berentés Lajos
Blaskovics Erzsébet
Bok András
Bok János
Boros Rezső
Bratu József
Budai Alajos
Budai Ferenc
Budai Géza
Buri Imre
Cifrák István
Cifrák Pál
Csapó Erzsébet
Csernoch József
Domonkos János
Drótos Márton
Galkó István
Galkó János
Galkó Pál
Galkó Bálint
Gazdik István
Györgyi Sándor
Horváth János
Hörk Lajos
Juhar József
Juszkó István
Kadlec Károly
Kiss András
Kiss János
Kiss Pál
Klein Béla
Kocsis Zöldi István
Koncz Lajos

Kriston István
Kulcsár Kálmán
Lengyel Lajos
Lipták János
Lipták József
Lipták Péter
Malinkó István
Malinkó János
Mándi Árpád
Mezei István
Mészáros Pál
Mihalko Gyula
Mikó János
Mocskos Károlyné
Móga József
Nagy József
Németh Péter
Pál János
Pejkó János
Peőcz János
Rákos János
Roko András
Stíber Lajos
Suszter József
Suszter Lajos
Szabó János
Szesze János
Szucsik István
Szűcs István
Tamás István
Tiszolczki Károly
Tohirák Mihály
Tóvik András
Vanyó Pál
Váradi János
Vozár ferenc
Vozár János
Vozár János
Wágner Gábor

A hősi emlékmű leírása:

Talapzaton álló obeliszkzen szárnyait széttáró, bronz turulmadár, karmai között karddal. Az obeliszk előtt magyar baka áll, vállán puskával, jobbában földre hajtott zászló. Az obeliszk felső részén a korona nélküli magyar címer van.

1951-ben az obeliszkzen lévő bronz turulmadarat traktorral ledöntötték, melynek következtében az obeliszk felső harmada is letört. A szobrot helyreállították, de a turul és az obeliszk felső harmada nélkül. A turul nem került meg.

Az 1989-es rendszerváltozást követően sokan szerették volna helyreállítani a szobrot, de már úgy, hogy a második világháborúban elesett katonák, és a második világháború lágereiben meghaltak emlékét is őrizze. A Hazafias Népfront és az önkormányzat kezdeményezésére sokan hozzájárultak a szobor újjáépítéséhez. A műköből készült katonát is újra kellett önteni, és új turulmadár is készült, mely Stremeny Géza budapesti szobrászművész alkotása.

Az újjáépített szobor avatására 1991. március 15-én került sor.

Három lépcsőfok vezet fel a kb. 70 cm magas talapzathoz, melyen a főút felőli oldalon 109 x 60 cm-es fehér cirkás márványtáblán vésett, arany betűkkel az alábbi felirat olvasható: (5 sor)

**AZ ELSŐ ÉS MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ
HŐSI HALOTTAINAK ÉS ÁLDOZATAINAK
EMLÉKÉRE**

A VÁROS KÖZÖSSÉGE

1930

1991

Jobb oldalt a talapzathoz csatlakozó ferde betonrészen fehér 107 x 60 cm-es márványtáblán arany betűkkel a következő névsor:

1939-1945

Bodnár István

Buczkó József

Bukovics József

Csepcsényi Béla

Czislavicz János

Czudar László

Demeter László

Dobos János

Dobos József

Drótos János

Duzs István

Egyed Gusztáv

Farkas György

Farkas János

Fazekas Béla

Galkó Ferenc

Galkó József

Garzsis Gusztáv

Gazdik András

Gazdik János

Gál Lajos

Gonda János

Gondos Lajos

Görgei Béla

Hegedűs János

Horváth ferenc

Jakab József

Juhász András

Káli Ferenc

Káli István

Kara Ödön dr.

Hátul folytatódik a névsor az előzőekben leírt megoldással:

1939-1945	Lippay Sándor
Kelemen András	Lipták István
Képes Sámuel	Lukács József
Kocsis Sándor	Malinkó János
Koós József	Malinkó Pál
Kovács István	Mata János
Krajnyák István	Matiz Miklós
Kriston László	Melczer Ilona
Kuberkó János	Melher János
Kun László	Mezei István
Lakatos Ernő	Molnár Gyula
Lebinszki Gyula	Nagy Dániel

Itt a névsor mellett a következő felirat olvasható még: (5 sor)

**KEGYELETTEL EMLÉKEZÜNK ARRÁ A
213 ZSIDÓ HONFITÁRSUNKRA IS,
AKIKET MEGÖLT A GYŰLŐLET
ÉS AKIK MÁRTÍROKKÁ VÁLTAK
A II. VILÁGHÁBORÚ POKLÁBAN**

A bal oldalon folytatódik a névsor az előző megoldással:

1939-1945	Tóth Dezső
Palóczki Ferenc	Tóth István
Pál János	Tóth József
Pálinkás János	Tóth Lajosné
Petró Géza	Török József
Pirkó András	Turai József
Pisák József	Tuzár József
Rozman András	Üveges János
Simon József	Üveges József
Slezsák Bertalan	Üveges Lajos
Slezsák János	Várnagy W. Miklós dr.
Smik István	Várnai Lajos
Stíber Piroska	Veres Margit
Suszter István	Virasztó Ferenc
Szabó József	Vodila István
Takács István	

Az emlékművet szabálytalan alakú tér veszi körül, melynek egy része kölapokkal borított, körben virágok és bokrok szegélyezik.

9. — Edelény (Monográfia): Az elemi népiskola „Beszéd értelem gyakorlat” földrajzi részének edelényi anyagához / Írta: vitéz nemes Kis Benedek János Joó Vencel rk. tanító gyűjteményének kibővítésével. Edelény. 1930. 16 p.

— Emlékmű: Az edelényi emlékmű avatására megjelent emléklap. Szerk.: Lukács László, Slezsák Imre. Edelényi Városszépítő Egyesület - Edelényi Művelődési Központ és Ifjúsági Ház. Edelény. 1991. 12 p.

— A fámától a kábeltévéig: Hová lett az edelényi katona. = Észak-Magyarország. 47. évf. 35. sz. (1991. febr. 11.) 4. p.

— György-Horváth László: Visszatér a Turulmadár Edelénybe! = Heti Hírnök. 3. évf. 7. sz. (1991. febr. 21.) 15. p.

— Szoboravatás Edelényben. =Észak-Magyarország. 47. évf. 63. sz. (1991. márc. 15.) 2. p.

10. A fotót lásd a borítón!

A turul madár a Hősi emlékművön.
Stremeny Géza *szobrászművész* alkotása.

8. A BORSODI REFORMÁTUS TEMPLOM ÉS LELKIPÁSZTORI LAKÁS HELYSZÁLLÍTÁSÁNAK ÉS AZ ÚJ ISKOLA ÉPÍTÉSÉNEK EMLÉKTÁBLÁJA

1. —

2. A borsodi református egyházközség temploma és lelkipásztori lakása és az új elemi iskola elkészültének emlékére állították.

3. A borsodi református egyházközség.

4. 1939.

5. Az Edelény-borsodi református templom harangtornya alatti bejárat belső terében van. Bors vezér út 1.

6. Vörös márvány, vésett, aranyozott betűk, műkökeret.

7. Márványtábla: 95 x 63 cm. Műkökeret: 117 x 85 cm.

8. A tábla szövege: (13 sor)

**A BORSODI REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG HITBUZGÓ HÍVEI AZ IDŐK
FOLYAMÁN MEGRONGÁLÓDOTT TEMPLOMUKAT AZ ÚRNAK 1923. ÉVÉBEN
ÁLDOZATKÉSZSÉGÜKKEL HELYSZÁLLÍTOTTÁK. AZT KÖVETŐLEG 1926 ÉVBEN
A LELKIPÁSZTORI LAKOT KARBAHELYEZTÉK ÉS AZ 1939. ÉVBEN RÉGI
ISKOLÁJUK HELYÉRE SZÉKI GRÓF TELEKI PÁL M. KIR. VALLÁS ÉS KÖZOK-
TATÁSI MINISZTER TÁMOGATÁSÁVAL ÚJ ÉPÜLETET EMELTEK.**

**EBBEN AZ IDŐBEN LELKIPÁSZTOR VOLT SZENTMÁRTONY DÁNIEL,
A FELSŐBORSODI EGYHÁZMEGYÉNEK 1933-1938 ÉVEKBEN ESPERESE.
FŐGONDNOKOK PEDIG BÁRCZAI BÁRCZAY LÁSZLÓ, majd
JALSAI JALSOVICZKY ZOLTÁN.**

***„Tartsd meg a Te népedet és áldd meg a Te öröksé-
gedet, legeltesd és magasztald fel őket mindörökké.”***

XXVIII. ZSOLT. 9.

9. — Joó Tibor: Műemlékeink, a kastély, a református templom, a vár.
139-171. p. In.: Edelény múltjából / Szerk.: Dr. Sági Vilmos. Közös Községi
tanács Végrehajtó Bizottsága. Edelény. 1973.

— Barcza - Béres - Bojtor - Joó V. - Moldován - Dr. Sági: Az egyházak és az iskolák. 587-606. p. In.: Edélény múltjából / Szerk.: Dr. Sági Vilmos. Közös Községi tanács Végrehajtó Bizottsága. Edélény. 1973.

— Béres János: A borsodi református népiskola története. Edélény. 1982. 48 p. (Pályamunka)

10.

9. FELSZABADULÁSI EMLÉKMŰ FINKÉN

1. —

2. Finke község felszabadulásának 15. évfordulója tiszteletére állíttatták.

3. Finke község.

4. 1960.

5. Az Árpád utca és a Bocskai utca kereszteződésénél.

6. Beton, műkő, vas, márvány.

7. Egy több lépcsős, kb. 250 cm magas talapzaton, egy kb. 240 cm magas obelisztk áll, mely gúlában végződik és alul 70 x 70 cm, felül 50 x 50 cm. Az obeliszken 58 x 77 cm-es fehér márványtábla van, rajta a szöveg vésett, fekete betűkkel.

8. Az emlékművet csúcsán levágott, egyenlő oldalú háromszög alakú, vaskerítéssel körülvett kert veszi körül. A kertben tuják vannak. Elöl, két oldalt 75 cm magas talapzaton egy-egy műkő váza van. Az obeliszkt tetején sarló-kalapács volt, melynek ma már csak a nyoma látható. A márványtábla felirata a következő: (5 sor)

FINKE KÖZSÉG
FELSZABADULÁSA
15. ÉVES
EMLÉKÉRE
1945 1960

9. — Dr. Sági Vilmos: A felszabadulás első éve. In.: Edelény múltjából / Szerk.: Dr. Sági Vilmos. Közös Községi tanács Végrehajtó Bizottsága. Edelény. 1973. 449-486. p.

10.

10. PÁNSÍPON JÁTSZÓ NŐ

1. Lux Alice Gregersen Hugóné szobrászművész munkája.

Lux Alice Bustyaházán született 1906. október 23-án. Művészeti tanulmányait az Iparművészeti Iskolán nagybátyjánál, Lux Eleknél végezte. Rómában volt tanulmányúton. Kerek plasztika, épületszobrászat mellett plakett- és éremkészítéssel is foglalkozott. Fontosabb munkái: Herendi festőlány (Herend, Alkotóház előtt), Fiatalság (Ózd, terrakotta relief), Díszkút (Balasagyarmat, Vas u.), Felhőnéző (Kecskemét, Agronómiai Intézet). 1988. augusztus 21-én hunyt el Budapesten.

Díjai: 1934: a Nemzeti Szalon kitüntető elismerése. 1936: a Brüsszeli Világkiállítás aranyérme, a Szinnyi Társaság kitüntető elismerése. 1937: a Párizsi Világkiállításon két aranyérem és egy ezüstérem. 1940: a Milánói Iparművészeti Triennálé aranyérme.

2. Pánsípon játszó, ülő nőt ábrázol a szobor. A szobor pontos elnevezését nem ismerjük.

3. Valószínű, hogy a Képzőművészeti Lektorátustól kapta Edelény.

4. 1966(?)

5. A Koch Róbert Kórház parkjában áll. Dankó Pista u. 80. A szobrot az eredeti helyéről 2003-ban a kórház új szárnyának megépítése után áthelyezték az új főbejáratához.

6. Bronz szobor, kő alapon.

7. A legmagasabb pontján 45 cm magas, változó magasságú (lejtős) és szélességű, végein lekerekített kőlapon helyezkedik el a kb. egy méter magas szobor.

8. A kórház átadására 1966-ban került sor. Akkor mint tüdőkórház kezdte meg működését, ma már belgyógyászata is van. Koch Róbert nevét 1994-ben vette fel. A szobor elhelyezésének a pontos évét nem tudjuk.

9. — Dr. Zabolai Sándor: Az egészségügy. In.: Edelény múltjából / Szerk.: Dr. Sági Vilmos. Közös Községi tanács Végrehajtó Bizottsága. Edelény. 1973. 609-618. p.

10. Fotó: Kulcsár Géza.

11. HOMLOKÁT TÖRLŐ BÁNYÁSZ

1. Kucs Béla szobrászművész alkotása.

Kucs Béla Ózdon született 1925. július 10-én. Munkácsy-díjas (1957). Bányászcsalád gyermekeként pályakezdése nehéz volt. Dolgozott téglagyárban, bányában, volt mozdonyvezető. 1946-ban részt vett a Derkovits Kollégium megalakításában. 1948-tól 1953-ig a Képzőművészeti Főiskola növendéke volt. Mesterei Pátzay Pál és Mikus Sándor. Jelentős szerepe volt a szentendrei parkmúzeum megszervezésében. Monumentális plasztikai általában sokfigurás csoportokat ábrázolnak. Központi témája a közösségi élet, az emberi összefogás volt. Formanyelve realista. Fontosabb egyéni kiállításai: Budapest: Mednyánszky Terem (1963, Szentendre (1964), Csepel Galéria (1972). Budapesten hunyt el 1984. november 18-án.

2. Homlokát ingujjába törő bányász, kezében légkalapáccsal. A szobor pontos elnevezését nem ismerjük.

3. Edelény község. Valószínű, hogy a szobrot a Képzőművészeti Lektorátustól kapta Edelény.

4. 1966(?)

5. Az egykori Bányászklub kertjében, a bejáratától jobbra áll. Bányász tér (Kenderföldi lakótelep.)

6. Bronz szobor műkö talapzaton.

7. 227 cm átmérőjű 35 cm magas beton kör közepén áll egy 125 cm magas 73 x 73 cm keresztmetszetű betontalapzat, melyen egy 15 cm magas, 62 cm átmérőjű beton kör van, palástján a bejárat felől, vörösréz bányászjelvény (egymást keresztező kalapács és ék), tetején a kb. 200 cm magas álló bányász.

A talapzat legnagyobb körébe bányászjelvényt mintáztak a szobor elé, és ebből az irányból egy lépcsőfok van. A 125 x 73 x 73 cm-es részen egy 60 x 110 cm-es fekete márványtábla van, rajta az edelényi bányákban, az államosítás után halálos balesetet szenvedett dolgozók névsora.

8. A szobor eredetileg a bejárat bal oldalán állt, alacsonyabb betontalapzaton (Egyes források szerint a Bányászklub helyén állt. Ebben az esetben az elhelyezés időpontja valóban nem biztos, hogy 1966.). 1995-ben a Munkáspárt helyi szervezete kezdeményezésére az edelényi bányáknál üzemi balesetben elhunytak emlékére állított emlékműhöz használták fel a szobrot.

Ekkor került át a bejárat jobb oldalára és nyerte el a mai formáját a talapzat. Csak az 1945 utáni áldozatok neveit tudták felkutatni, mert a miskolci bányakapitányság 1945 előtti iratai egy tűzvészben elpusztultak.

Az avatásra 1995. szeptember 3-án, a bányásznapon került sor. A szobrot dr. Balogh Béla bányamérnök leplezte le, aki 10 évig volt egykor az Edelényi Bányaüzem igazgatója. Avatóbeszédet Szirmay László a saajószentpéteri nyugdíjas bányász szakszervezet elnöke mondott.

Az emlékmű tervét a Winner-Plan Építési Iroda, Safarcsik Tibor építész, vezető tervező készítette.

Az emlékmű építéséhez jelentős anyagi segítséget nyújtottak: a Bányai Dolgozók Szakszervezeti Szövetsége (BDSZ), Budapest; a megyei bányászközösségek: a BDSZ Területi Tgozata, Miskolc; a BDSZ Nyugdíjas Tagozata, Kazincbarcika; a Borsodi Bányavagyon Hasznosító Rt., Miskolc; az akkor még termelő bányauzemek: Edelény Lakszén, Lyukóbánya, Rudolftelep, Feketevölgy, Putnok Bánya Kft., a Munkáspárt kazincbarcikai és saajószentpéteri bányász alapszervezete és Edelény Város Önkormányzata.

A tábla szövege: (34 sor)

**AZ EDELÉNYI BÁNYAÜZEMNÉL
HALÁLOS BALESETET SZENVEDETTEK
EMLÉKÉRE
1945 – 1995**

Bari János	1946
Pejkó Lajos	1946
Rito János	1947
ifj. Hronyecz János	1948
Góré István	1951
Machándi György	1955
Demko Rudolf	1955
Juhász József	1957
Lénárd Imre	1963
Ondecs János	1966
Soós László	1967
Kosztra Gyula	1968
Galajda András	1969

Restyánszky Ferenc	1969
Szarka János	1971
Veres József	1973
Grieger András	1973
Domoszlai Sándor	1973
Hronyecz István	1975
Büdi Kálmán	1976
Bacsó Barnabás	1984
Kozma Béla	1989
László Attila	1989
Ujvári László	1994
Veres Attila	1994
Lengyel Ferenc	1995. 8. 12.

**EMLÉKÜKET MEGŐRIZZÜK
ÁLLÍTOTTA:
A MUNKÁSPÁRT kezdeményezésére a
BORSODI BÁNYÁSZOK KÖZÖSSÉGE**

9. — Donáczi Ferenc - Bertalan József: A bányászat. In.: Edelény múltjából / Szerk.: Dr. Sági Vilmos. Közös Községi tanács Végrehajtó Bizottsága. Edelény. 1973. 547-558. p.

— Edelény: Emlékmű a halálos balesetet szenvedett bányászoknak. = Barcikai História. Egressy Béni Művelődési Központ és Könyvtár. Kazincbarcika. 1996. 78-79. p.

10. Fotó: Kulcsár Géza

A szobor az eredeti talapzaton

12. ANTAL GYÖRGY EMLÉKTÁBLÁJA

1. —
2. Antal György Edelényben született 1895-ben. A magyar Tanácsköztársaság alatt az Edelényi járás vörös őrségének parancsnoka volt, akit a cseh megszálló csapatok Perkupán szökés közben lelőttek 1919-ben.
3. Edelény község.
4. 1969. március 21.
5. Antal György út 1. sz. Egykor katolikus elemi iskola, 1945 után állami általános iskola, majd 1. sz. Általános Iskola, végül kisegítő iskola volt. A kisegítő iskola 1993-as bezárása óta az épület üresen áll.
6. Fekete márvány, arany betűkkel.
7. 82 x 56 cm.
8. A tábla szövege: (11 sor)

ANTAL GYÖRGY
1895 - 1919
EDELÉNY KÖZSÉG SZÜLÖTTE
AZ EDELÉNYI JÁRÁS VÖRÖS ŐRSÉGÉNEK PARANCSNOKA
A PROLETÁRDIKTATÚRÁÉRT FOLYTATOTT KÜZDELEM
BÁTOR HARCOSA
AKI A FEHÉRTEROR ALATT MÁRTÍRHALÁLT HALT

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG 50. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL
EMLÉKÉRE
EDELÉNY KÖZSÉG LAKOSSÁGA

A Tanácsköztársaság 40. évfordulóján 1959-ben utcát nevezték el róla.

9. — Slezsák Imre: Az őszirózsás forradalom és a tanácsköztársaság. In.: Edelény múltjából / Szerk.: dr. Sági Vilmos. Közös Községi Tanács Végrehajtó Bizottsága. Edelény. 1973. 361-384. p.

10.

13. OLVASÓ LÁNY

1. Demjén István szobrászművész alkotása. (Sajnos a művésztől nem rendelkezünk egyéb információval.)

2. Ülő lány felhúzott lábakkal, a térdén könyv. (A szobor pontos elnevezését nem tudjuk.)

3. Edelény község kapta a Képzőművészeti Lektorátustól, csak a talapzatot kellett elkészítenie a városnak.

4. 1975(?)

5. Az Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola előtti kertben, a bejáratától jobbra áll. Borsodi út 34.

6. Süttöi mészakő.

7. Trapéz metszetű, 45 cm magas, 133 cm hosszú beton alapon van, amely szélessége felül 50 cm, alul 60 cm. A szobor magassága az alap nélkül kb. 140 cm, hossza 145 cm.

8. Az épületben 1963 őszén kezdődött meg a tanítás. Demeter Endre 1973-1978 között volt igazgató a gimnáziumban. Az információk tőle származnak.

9. — Barcza — Béres — Bojtor — Joó V. — Moldován — Dr. Sági: Az egyházak és az iskolák. In.: Edelény múltjából / Szerk.: Dr. Sági Vilmos. Közös Községi tanács Végrehajtó Bizottsága. Edelény. 1973. 587-606. p.

10.

14. MK 97 ÖNJÁRÓ BIZTOSÍTÓEGYSÉG

1. —
2. Az MK 97-es önjáró biztosítóegység a város 1995-ben megszűnt szénbányászatára emlékezteti az arra járókat.
3. A nagyközség és a bánya akkori vezetői.
4. Az 1970-es évek végén az 1980-as évek elején.
5. Az egykori 3. Sz. Általános Iskola (Bányász u. 2.) előtti kis téren áll. (Egres)
6. Vas.
7. 37 cm magas 134 x 163 cm-es beton talapzaton áll a 110 cm magas, 310 cm hosszú és 120 cm széles szerkezet.
8. Az egykori Szovjetunióban készült hidraulikus önjáró biztosítóegységet vékonytelepi frontfejtésen alkalmazták Edelény és a környék szénbányáiban.
9. —
- 10.

15. IZSÓ MIKLÓS SZOBRÁSZ MELLSZOBRA

1. Magyar András faragó munkája.

Magyar András 1931. március 10-én született Disznóshorvát-Ormospusztán (Disznóshorvát 1950-től Izsófalva, Ormospuszta 1953-tól Ormosbánya) bányászcsalád hetedik gyermekeként. Édesapja halála miatt korán munkát kell vállalnia. Felveszik a szegedi egyetemre, de azt betegsége miatt el kell hagynia. 1962-ben kerül vissza Ormosbányára és az Ormosi Bányaüzemnél dolgozott nyugdíjazásáig. Gipsz szobrai és faragásai az ország különböző helyein fellelhetők. Ormosbányán halt meg 2002-ben.

2. Izsó Miklós szobrászt ábrázolja.

Izsó Miklós Disznóshorvát (1950-től Izsófalva) született 1831. szeptember 9-én. A magyar nemzeti szobrászat megteremtője. Részt vett az 1848-49-es magyar szabadságharcban. A bukás után bujdosott, majd Rimaszombatba került, ahol Ferenczy István tanította a szobrászatra. 1856-tól Pesten, majd Bécsben és Münchenben tanult. 1862-től Pesten dolgozott. 1875-ben hunyt el, hamvai Budapesten nyugsznak. Korai halála nagy veszteség volt a magyar szobrászat számára. Szülőhelye 2001. szeptember 15-én emlékházat avatott a tiszteletére.

3. Az alkotó ajándékozta az edelényi gimnáziumnak, amikor felvette a szobrász nevét.

4. 1982. november 6.

5. Az Izsó Miklós gimnázium és szakképző Iskola földszintjén áll. Borsodi út 34.

6. Arannyal festett gipsz.

7. 48 cm magas.

8. A szobor 1 méter magas 40 x 40 cm-es posztamensen áll.

9. — Csutorás — Laczó: Névadójuk: Izsó Miklós. Az edelényi gimnázium ünnepe. = Észak-Magyarország. 38. évf. 252. sz. (1982.nov. 7.) 4. p.

— Izsó Miklós Gimnázium = Déli Hírlap. 14. évf. 264. sz. (1982. nov. 8.) 2. p.

10.

16. IZSÓ MIKLÓS SZOBRÁSZRÓL DOMBORMŰ

1. Páljános Ervin, a készítés idejében a Képzőművészeti Főiskolán Somogyi József tanítványa.
2. Izsó Miklós szobrászt ábrázolja. (Lásd az életrajzot a 15. tételnél!)
3. A gimnázium.
4. 1983(?)
5. Az Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola bejáratánál, belül, balra a falon került elhelyezésre.
6. Terrakotta.
7. 56 x 75 cm.
8. —
9. — Lásd a 15. számú tételnél!
- 10.

17. FELSZABADULÁSI EMLÉKMŰ

1. Gyurcsek Ferenc szobrászművész készítette.

Gyurcsek Ferenc szobrász, éremművész Budapesten született 1942. november 6-án. 1963-1968 között a Magyar Képzőművészeti Főiskolán Somogyi József tanítványa volt. 1967 óta szerepelnek munkái hazai és külföldi tárlatokon. Elsősorban köztéri szobrokat alkot, de kisplasztikával, grafikával is foglalkozik. Erőtől duzzadó, statikus kompozíciójú szobraiban az ábrázolt téma jelképi erejű megfogalmazására törekszik. Tanulmányúton Bulgáriában, Olaszországban, a Szovjetunióban és Görögországban járt.

Díjai: 1970: a SZOT díja a Stúdió '70 kiállításon, 1976: Nemzetközi kőszobrász szimpózium nagydíja, Burgasz, Munkácsy-díj, 1977: a Kulturális Minisztérium nívódíja, 1981: a hódmezővásárhelyi Őszi Tárlaton a Csongrád Megyei Tanács díja, a gabrovói Humorfesztivál II. díja, Burgasz, a Kulturális Minisztérium nívódíja, 1985: SZOT-díj, 1990: Asbahad város nagydíja.

2. A németek Magyarországról történő kiűzésének emlékére állították.

3. Edelény városi jogú nagyközség.

4. 1985. április 4.

5. A Művelődési Központ (Borsodi út 9.) előtti téren. (A készítés időszakában Edelényi Művelődési Központ és Ifjúsági Ház volt a neve.)

6. Mészkö. (Süttői márvány.)

7. A többlepcsős, kb. 130 cm-es betontalapzaton álló emlékmű kb. 550 cm magas. A város legnagyobb köztéri szobra.

8. Idézet az Észak-Magyarország 1985. április 5-i számából:

„Nem szorítható a január elejétől eltelt három hónapba az emlékmű története, hiszen, mint minden műalkotásnak, ennek is több ideje van. Mert időt, mégpedig a történelem idejét fejezik ki a Dózsa parasztfelkelést, az 1848-as szabadságharcot, az 1919-es Tanácsköztársaságot és az 1945-ös felszabadulást szimbolizáló alakok...

...

Az ötlet már évekkel ezelőtt megszületett. Több elképzelést, pályázatot vitatott meg a zsűri, és nem titok az sem, hogy nem könnyen gyűlt össze az emlékmű ára sem. De Edelényben — nyugodtan állíthatjuk — társadalmi ügy lett az emlékmű, mindenki hozzáadta segítségét a terv megvalósításához. Sikerkült!”

A szobor mondanivalója az 1989-es rendszerváltozást követően átértékelődött, ezért ma senki sem tudja hogyan nevezzük ezt a műalkotást. Állítólag a szobrászművész felajánlotta, hogy a szobor egyes részleteit átfaragja, hogy napjainkban is megfeleljen az elvárásoknak.

9. — Edelény felszabadulási emlékműve = Észak-Magyarország. 1985. április 5.

10.

18. A MŰVELŐDÉSI KÖZPONT ELŐTERÉBEN LÉVŐ KERÁMIA RELIEF

1. Schrammel Imre keramikus alkotása.

Schrammel Imre Szombathelyen született 1933. október 29-én. Munkácsy-díjas. Az Iparművészeti Főiskolán 1957-ben Borsos Miklós növendékeként végzett. 1958 óta szerepel hazai és külföldi kiállításokon. 1963-ban a Csók Galériában állított ki (Fekete György belsőépítésszel és Nagy József ötvössel közösen). Művei sajátos formakeresésről, magas technológiai felkészültségről tanúskodnak.

2. —

3. A Képzőművészeti Lektorátus ajándéka.

4. 1985.

5. A Művelődési Központ (Borsodi út 9.) előterében. (Az elkészítéskor Edelényi Művelődési Központ és Ifjúsági Ház volt az intézmény neve.)

6. Égetett samott.

7. 400 cm x 220 cm.

8. Schrammel Imre a következőket írja alkotásáról:

„A relief megoldásához két fontos szempont mérlegelése vezetett: 1./ az építészeti adottságok értelmezése, és 2./ tartalmi kérdések, melyek az ifjúsággal és a kultúrával kapcsolatosak.

Az épületben kijelölt falfelület, melyre a relief került, a téregyüttes egyik csuklópontja. A házba lépő bárhová is igyekezzék elhalad a fal előtt. A ferde falsík terel, vagy a színház nézőtere felé, vagy a folyosók irányába. Az előtér a többfunkciójú téregyüttes elosztó helyisége. Pillanatra megállít és tájékoztatásra készítet, mígnem elindít a kívánt cél felé.

Ez volt az az építés által kijelölt téri szituáció, melyet a keramikus eszközeivel folytathattam. A zenekarban szólót játszó hangszeres zenészt is köti a zenekar összhangzása. Nem léphet be bármikor, nem játszhat tetszés szerinti ritmusban, hangerővel. Hasonló a példához az építész és a társelművészt együtműködése csak akkor lehet jó, ha az alkotás az egész épület összhangzatába épül.

Tehát a felsoroltak tanulmányozása és a hozzájuk alkalmazkodás volt az első és legfontosabb lecke. A tér ismertetéséhez még hozzáteszem, hogy szélességéhez képest inkább alacsony, így a függőleges motívumot kívánta, nem a vízszintest. A szerkezeti oszlopok és a függőleget hangsúlyozó, álló csem-

pék markáns rendet teremtettek az előtérben és ezért választottam a szimmetrikus kompozíciós formát. Asszimmetrikus kompozíció kellemetlen, alá-fölrendeltségi illúziót sugallhatott volna, mely ebben a térben hamisan csengene.

Az egész épület puritán színvilága arra inspirált, hogy tőlem telhetően ugyanazokat a színeket és tónusokat, vagy azok rokonait szerepeltessem.

Természetesen a felsoroltak csak a legdurvább kontúrjait jelentik mindennek, melyek figyelembe vétele nélkül épületkerámiát el sem szabad kezdeni. Egy-egy arány, metsződéskikeresése számtalan szakmai gondot takar, mellyel minden műfajban más és más módon, de meg kell birkózni.

A tartalmi szempontok, melyeket az előbb ismertetett formába, illetve a tartalmi kifejezés által megkívánt formába kellett komponálnom, jelentették a második akadályt.

Abból indultam el, hogy a kultúra ugyanúgy rakódik le a társadalomban és az egyénben, mint ahogy a folyó is építi, hordja a medrét, a partjait. Az ártérben, a Bódva építette talajrétegekre épített ház, lényegében ezt is sugallta. Minden kultúra tárgyiasult emlékei a történelem törvényszerű és véletlenszerű áradásainak, apályainak fantasztikus hordaléka. Ebben a rétegesen leülepedett emlékhordalékban a legellentetesebb, térben és időben ropant távoli dolgok simulnak egymás mellé, létrehozva ezzel új és új konstellációt. Minden kultúra az emberiség összes előzményére rétegződött kortárs tevékenység. Ezt szerettem volna láthatóvá tenni.

Ennek megfelelően olyan, általában ismert, különböző korokból származó emlékképet választottam, melyek csak a kulturák rétegződése kapcsán kerülhetnek szomszédi viszonyba. Óskori, középkori és mai szobrok, töredékek az idő folyamából üledtek ki így, ahogy ma ismerhetjük őket. Az iskolában a különböző órákon tanultak ugyanígy rétegződnek, fűződnek valamilyen tengelyre és kiváltó pillanat a megmondhatója, hogy mikor milyen sorrendben ugranak emlékezetünk mozivásznára ezek, vagy más alkotások.

Szándékosan kerültem minden elvontságot, hogy ezzel is kerüljem a félreértéseket. A motívumokat, ahogy a relief építésekor tapasztaltam, mindenki felismerte. Az összefüggésük azonban meglehetősen lehet, tehát remélhetően elgondolkodtat.

Törekedtem arra is, hogyha valakit fontos dolga a ház más része felé siettet, akkor ne állítsam meg feleslegesen, ezért is egyszerű a kompozíció, de ha a szünetben a fal előtt álldogál gondolkodjék el, vajon miféle önkényes kultúrfűzések azok melyek nagyon ismerősek, mégsem mutatkoznak be első látásra.”

[Edelény, 1985]

A három részre osztott reliefen 1,5 cm-es betűkkel Radnóti Miklós Razglednicáinak egyike olvasható bal oldalt, középen Nagy László Tűz című verse található, jobb oldalt pedig a finn népi eposzból a Kalevalából olvasható egy versszak. A szövegek nehezen olvashatók, szinte beleolvadnak a reliefbe.

RAZGLEDNICÁK

BULGÁRIÁBÓL VASTAG, VAD ÁGYUSZÓ GURUL,
A HEGYGERINCRE DOBBAN, MAJD TÉTOVÁZ S LEHULL;
TORLÓDIK EMBER, ÁLLAT, SZEKÉR ÉS GONDOLAT,
AZ ÚT NYERÍTVE HÖKÖL, SÖRÉNYES ÉG SZALAD.
TE ÁLLANDÓ VAGY BENNEM E MOZGÓ ZÚRZAVARBAN,
TUDATOM MÉLYÉN FÉNYLESZ ÖRÖK ÖRÖKRE MOZDULATLAN
S NÉMÁN, AKÁR AZ ANGYAL, HA PUSZTULÁST CSODÁL,
VAGY KORHADT FÁNAK ODVÁN TEMETKEZŐ BOGÁR.

RADNÓTI M.

TŰZ

TŰZ

TE GYÖNYÖRŰ,

DOBOGÓ, CSILLAG-EREJŰ

TE FŰTSD BE A MOZDONYT HALÁLRA,

HAJSZOLD, HOGY FEKETE MAGÁNYA

NE LEGYEN NÉKI TEHER,

TŰZ

TE GYÖNYÖRŰ,

IHLET, MINDENSÉG-GYÖKERŰ,

VIRÁGOZZ A VÉRZŐ MADÁRBAN,

ÉGESD HOGY A SORSOT KIMONDJA,

NEM A HAMUVÁ IZZÓ CSONTJA,

VIRRASZTÓ IGÉJE KELL,

TŰZ

TE GYÖNYÖRŰ,

JEGEKEN GYŐZTES-ÖRÖMŰ,

NE TÚRD, HOGY VÉNHEDJÜNK SORRA

LÉLEKBEN SZAKÁLLASODVA,

HŰLVE LATOLÓ JÓZANSÁGBAN,

AHOL ÁRU ÉS ÁRULÁS VAN,

ÖLTÖZTESS TÜNDÉR-PIROSBA,

RÖPPTESS AZ ÖRÖK TILOSBA,
JÉGHEGYEK FÖLÉ PIROS BÁLBA,
IFJÚSÁG KIRÁLYA,
TÚZ!

NAGY L.

MORZSALÉKOK ÍGY MERÜLTEK
SZAMPO SZILÁNKOK ÍGY SZÁLLTAK
CSEND ÉS VIZEK FENEKÉRE
FEKETE ISZAP FÖLÉBE
TENGEREK TULAJDONÁUL
VIZEKEN ÉLŐK VAGYONÁUL
MINDAZÓTA MINDÖRÖKKÖN
MÍG ARANY HOLD VET VILÁGOT
KINCSBŐL A VÍZ KI NEM FOGY
VAGYONÁT NEM VESZTI AHTI
MARADTAK MEG MÁS MORZSÁK IS
SZÁLLTAK APRÓDAD SZILÁNKOK
HÁTÁN KÉKELLŐ HABOKNAK
SZÍNÉN TÁGAS TENGEREKNEK
VÍZ HULLÁMA HAJTOGAT

KALEVALA

9. — Láncz Sándor: Schrammel Imre. Bp. 1978. Képzőművészeti Alap.
46 p. 8 t.

10.

19. MIKLÓS GYULA SÍREMLÉKE

1. Miklós Gyula szőlész-borász emlékét őrzi.

Miklós Gyula Finkén (1963-tól Edelény része) született 1832. november 26-án. Résztvett az 1848-49-es magyar szabadságharcban. A bukás után besorozták az osztrák hadseregbe, ahonnan 1855-ben szerel le. Családi birtokán, Finkén gazdálkodott és bekapcsolódott a politikai életbe. Edelény körzetének országgyűlési képviselője 1871-1881 között. Kormánybiztos a 19. század végi, a magyarországi szőlőkultúrát súlytó filoxérajárvány elleni küzdelemben. Létrehozta a központi mintapincét a szakszerű borkezelés oktatására. Fellendítette a konyakipart a rossz minőségű borok felhasználására. Ő kezdeményezte a felsőbb szőlészeti és borászati tanfolyamot hazánkban. Rendszeresen ellenőrizte és szaktanáccsal látta el az alsó fokú szőlészeti, borászati szakemberképzést is. Szerkesztője volt Magyarország első borászati törzskönyvének. Számos amerikai vesszőszaporító telepet létesített, többek között a szomszédos Sajószentpéteren, Szendrőn és Tarcalon. Kísérleti telepet hozott létre, amelyek közül kiemelkedik az 1884-ben felavatott és azóta is a nevét viselő kecskeméti „Miklós-telep”. 1894. május 2-án hunyt el Budapesten. Az edelény-finkei temetőben alussza örök álmát.

3. A Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum (Az építés időszakában Városi Könyvtár, mert az intézmények még nem voltak összevonva.) Miklós Gyula Kertbarát Köre tette rendbe a sírt, épített köré kerítést és egy kis beton obeliszket készített, rajta Miklós Gyula fényképe egy kis keretben.

4. 1987. november 26.

5. Az edelény-finkei temetőben a ravatalozó (a Miklós-család sírboltja volt) mögött található a síremlék.

6. Beton, fakerítés vaskereten.

7. A kerítés 235 x 235 cm. Kétlépcsős alapon áll a 130 cm magas, lent 38 x 38 cm, fent 28 x 28 cm széles gúlában végződő obeliszk.

8. A tábla szövege: (7 sor) Felül fénykép kis ovális keretben.

**MIKLÓS
GYULA
1832 - 1894
A
SZŐLŐ
ÉS A BOR
A P O S T O L A**

A Szőlő és a Bor Nemzetközi Éve alkalmából került sor a Városi Könyvtárban a kertbarát kör szervezésében a Miklós Gyula emlékünneprégre és szakmai tanácskozásra. Ebből az alkalomból tette rendbe a sírhelyet a kertbarát kör, és ekkor avatták fel. A sírnál dr. Magyar Gábor, a Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Minisztérium (MÉM) miniszterhelyettese mondott beszédet.

A Városi Könyvtárban az alábbi előadások hangzottak el:

— Miklós Gyula élete, munkássága. Előadó: Slezsák Imre könyvtárigazgató

— Miklós Gyula és a kecskeméti Miklós-telep. Előadó: dr. Hajdú Edit, a Kertészeti Egyetem Szőlészeti és borászati Kutatóintézetének tudományos munkatársa.

— A szőlő és a bor magyar- és világ gazdasági helyzete. Előadó: Zsitvay Attila, a MÉM főosztályvezető-helyettese, országos főkertész.

9. — Slezsák Imre: Miklós Gyula halálának 100. évfordulóján: Emlékezés, emléktábla avatás Edelényben = Szülőföldünk 23-24. A megyei [B. A. Z. megye] honismereti mozgalom közleményei (1994. június) 92-96. p.

10.

20. KOPJAJA AZ 1848-1849-ES FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC EMLÉKÉRE

1. Gál János arlóí farfaragó, népi iparművész és fia, Gál Imre készítette.
2. Az 1848-49-es magyar forradalom és szabadságharc emlékére állították.
3. Hegedűs István vállalkozó anyagi támogatásával, a helyi Magyar Demokrata Fórum kezdeményezésére készült, néhány helyi párt (EDISZ [Edelényi Demokratikus Ifjúsági Szövetség], MSZP [Magyar Szocialista Párt]), gazdasági egység (Fatelep, Tejüzem, GAMESZ) és állampolgár támogatásával.
4. 1990. március 15.
5. Március 15-e Emlékpark. A Borsodi út 4. számú lakóház és a Bódva folyó közötti területen áll. Azóta egy út szeli ketté a területet(1996-tól).
6. Tölgyfa.
7. Terméskövel körbe rakott, kétlépcsős dombon áll a 225 cm magas 23 x 25 cm-es keresztmetszetű kopjafa.
8. Az eredetileg natúr fát sötétbarnára festették. A kopjafához eredetileg földbe ástott farönkökkel szegélyezett, csigavonalú kis út vezetett fel. Miután elkorhadt a fa, a jelenlegi megoldással alakították ki a dombot.
A Március 15-e Emlékpark kialakítására a kopjafa elhelyezésekor került sor, majd az első képviselő-testület fákat ültetett a parkba a meglévőkön felül és egy rózsalugas félkörben történő kialakítására is sor került a kopjafánál, mely 13 boltívvel a 13 aradi vértanú emlékét idézi.
Minden március 15-én a város intézményei, pártjai és szervezetei koszorút helyeznek el a kopjafánál és minden október 6-án itt gyűjtanak gyertyát a 13 aradi vértanú emlékére.
9. — Rózsás márciusi park. = Észak-Magyarország. 54. évf. 46. sz. (1998. febr. 24.) 4. p.
10. Fotó: Slezsák Zsolt.

21. MIKLÓS GYULA ÉS FIA MIKLÓS ÖDÖN EMLÉKTÁBLÁJA

1. —

2. Miklós Gyula szőlész-borász és fia Miklós Ödön mérnök emlékére állították.

Miklós Gyula (Életrajzát lásd a 19. tételnél!)

Miklós Ödön, Miklós Gyula fia 1856. december 14-én született Finkén (1960-tól Edelény része.). A budapesti József Műegyetemen szerzett mérnöki oklevelet. Sokat utazott Európában, de járt Amerikában is. Mező- és erdőgazdasággal is foglalkozott. Volt földművelésügyi államtitkár. Kiállítások szervezésével is foglalkozott. Az 1896-os millenniumi kiállítás mezőgazdasági részét ő szervezte. A szirmabesenyői választókerület országgyűlési képviselője volt. Az 1900-as párizsi Nemzetközi Kiállítás helyettes kormánybiztosa volt. 1923. május 30-án hunyt el. Alacskai kastélya parkjában helyezték örök nyugalomra.

3. A Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum (az elhelyezéskor Városi Rendezvények Háza és Könyvtár) Miklós Gyula Kertbarát Köre helyezte el a táblát.

4. 1994. május 2.

5. A Szociális Otthon (Árpád u. 29. [Edelény-Finke], mindkettőjük egykori szülőháza) bejárata mellett, bal oldalt a falon van.

6. Fekete márvány, vésett, aranyozott betűk.

7. 40 x 60 cm.

8. Miklós Gyula halálának 100. évfordulója alkalmából a Városi Könyvtárban rendezett emlékülés alkalmával került sor az emléktábla elhelyezésére és leleplezésére.

Az emléktábla szövege: (11 sor)

**ITT SZÜLETETT
MIKLÓS GYULA
1832 - 1894
AZ 1848/49-ES FORRADALOM
ÉS SZABADSÁGHARC HADNAGYA
SZŐLÉSZ, BORÁSZ, POLITIKUS
ÉS FIA
MIKLÓS ÖDÖN
1857 - 1923
MÉRNÖK, KÖZGAZDÁSZ, ÍRÓ
POLITIKUS**

9. — Slezsák Imre: Miklós Gyula halálának 100. évfordulóján: Emlékezés, emléktábla avatás Edelényben = Szülőföldünk 23-24. A megyei [B. A. Z. megye] honismereti mozgalom közleményei (1994. június) 92-96. p.

10.

22. A 100 ÉVES BÓDVA-VÖLGYI VASÚT EMLÉKTÁBLÁJA

1 —

2. A Bódva-völgyi vasút fennállásának 100. évfordulója tiszteletére készült.

3. Edelény város közössége.

4. 1996. augusztus 24.

5. Az edelényi vasútállomás vasút felőli homlokzatán került elhelyezésre. József Attila út 30.

6. Fehér márvány, vésett, aranyozott betűk.

7. 70 x 50 cm.

8. A tábla szövege: (6 sor)

100 ÉVES

A

BÓDVAVÖLGYI VASÚT

1896 – 1996

**ÁLLÍTTATTA:
EDELÉNY VÁROS KÖZÖSSÉGE**

Az ünnepség alkalmával gőzmozdonyos nosztalgiavonat ment végig a vonalon Sajóecsegtől Tornanádaskáig. A nosztalgiavonat utasai és Edelény város megjelent polgárai előtt került sor az emléktábla leleplezésére. Avatóbeszédet Szilágyi Adolf polgármester mondott. A megyei vasútigazgatósággal közösen a Városi Rendezvények Háza és Könyvtár országos rajzpályázatot hirdetett általános iskolások részére Így látom a vasutat címmel, melyre 30 iskola 472 tanulója 498 rajzzal pályázott.

Az ünnepségen közreműködött a Kurucz András vezette Gyermek Fúvószenekar és a Vaszilkó Ferenc által vezetett Férfikórus, valamint a kazincbarcikai zeneiskola edelényi tagozatának néhány növendéke.

9. — Emlékünnepségek — vasúton = Észak-Magyarország. 52. évf. 108. sz. (1996. máj. 9.) 7. p.

— Száz éves vasút a Bódva völgyében = Új Észak. 2. évf. 108. sz. (1996. máj. 9.) 3. p.

— Nostalgiavonat királyi kocsival: Százéves vaspálya a Bódva völgyében. = Új Észak. 2. évf. 108. sz. (1996. máj. 9.) 1. p.

— Százéves a sajtóecseg-turai vasútvonal. = Déli Hírlap. 28. évf. 109. sz. (1996. máj. 10.) 9. p.

10.

23. KOPJafa a Honfoglalás 1100. Évfordulója Emlékére

1. Takács István a Mákvölgyi Bányazüzem nyugalmazott igazgatója készítette. Kazincbarcikán él, a környező településeken több kopjafa is őrzi keze munkáját.

2. A magyar honfoglalás 1100. évfordulója emlékére készült.

3. Dr. Sándor Dezső nyugalmazott edelényi tanácselnök és veje Sztankó Zsolt vállalkozó anyagi támogatásával készült. Az Edelény-borsodi református egyházközség állíttatta.

4. 1996. október 27.

5. Az Edelény-borsodi református templom kertjében, a templom déli oldalánál áll. Borsodi út 133.

6. Tölgyfa.

7. 250 cm magas 16 x 16 cm-es a metszete.

8. Borsod községet 1950-ben Edelényhez csatolták.

A kopjafa déli oldalán két sorban 896 / 1996 vésett évszámok.

9. —

10.

24. SZABÓ LŐRINC DOMBORMŰVE

1. Jószay Zsolt szobrász, érmész alkotása.

Jószay Zsolt 1951. június 2-án született Szolnokon. 1974-ben kapott földrajz-rajz szakos diplomát az egri Tanárképző Főiskolán. Mesterei Blaskó János és Seres János festőművészek voltak. 1979-től él és dolgozik Miskolcon. 1984-től a miskolci Gábor Áron Szakközépiskola művészeti tagozatán rajzot tanít. 1984-től vesz részt országos kiállításokon. Tagja a Művészeti Alapnak (MAOE) és a magyar Képzőművészek Szövetségének.

Szobrai emberközpontú ábrázolások, a fa- és textil-applikációknak színezett variációi az elbeszélő, lírai kifejezőmód egyéni karakterű világát teremtik meg. Munkásságának jelentős része az érmészet: az érzékenyen mintázott felületeket a durva textil-mustrák lenyomatai teszik mozgalmassá.

2. Szabó Lőrinc, költő, műfordító.

Szabó Lőrinc Miskolcon született 1900. március 31-én. Az Ady utáni nemzedék egyik legkiválóbb lírikusa, Kossuth-díjas (1957), József Attila-díjas (1954). Debrecenben, majd rövid ideig a budapesti bölcsészkaron tanult. Költői indulásakor Babits tanítványa lett. 1921-től az Est-lapok szerkesztőségében dolgozott. Először műfordításaival tűnt fel. 1922-ben jelent meg az első verseskötete Föld, erdő, Isten címmel. Költészete és műfordításai a magyar költészet kiemelkedő alakjává tették. Budapesten hunyt el 1957. október 3-án.

3. A Szabó Lőrinc Általános Iskola (Korábban 1. Sz. Általános Iskola.) helyezte el.

4. 1997. május 3.

5. A Szabó Lőrinc Általános Iskola aulájában, a bejárattal szembeni falon került elhelyezésre (Borsodi út 36/b.).

6. Fehér, szürke cirádás márvány, bronz..

7. Márványtábla: 70 x 100 cm. Dombormű: aranyozott bronz, 45 cm magas.

8. Az iskola névadó ünnepségén került sor a dombormű felavatására.

Az iskola 1996 őszétől viseli Szabó Lőrinc nevét hivatalosan, de a névadó ünnepségre csak 1997 tavaszán került sor.

Szabó Lőrinc portréja a márványtábla felső részén nyert elhelyezést alatta négy sorban a következő felirat olvasható: (4 sor)

**„....MINDEN ISTENEK:
SZERESSÉTEK,
AKIKET SZERETEK!**

SZABÓ LŐRINC

9. — Új nevet kapott az edelényi egyes. = Észak-Magyarország. 52. évf. 226. sz. (1996. szept. 27.) 4. p.

— Ifjabb Szabó Lőrinc is hozzájárult: Névadó Edelényben / baranyi = Déli Hírlap. 28. évf. 230. sz. (1996. okt. 2.) 5. p.

— Nevet és pályát adnak maguknak. = Észak Magyarország. 52. évf. 136. sz. (1996. jún.12.) 4. p.

10.

25. CSENKESZFAI POÓTS ANDRÁS EMLÉKTÁBLÁJA

1. —

2. Csenkeszfai Poóts András református lelkész, költő születésének 250. évfordulója tiszteletére készült.

Csenkeszfai Poóts András 1747(?) -ben született Edelényben. A „mesterkedők” csoportjába tartozott, és Weöres Sándor fedezte fel újra a hányatott sorsú pap-költőt. Szolgált Tiszanánán, Bodrogkeresztúrtban és Ungváron is. Botrányos életet élt és csak jóakarói segítségével maradhatott a papi pályán. Az újabb kutatások szerint 1815-ben hunyt el Ungváron. Versei könyv alakban is megjelentek.

3. A Városi Rendezvények Háza és Könyvtár (2000-től Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum) helyezte el.

4. 1997. május 21.

5. A Városi Könyvtár homlokzatán nyert elhelyezést. István király útja 49.

6. Világosszürke márvány, vésett, fekete betűk.

7. 60 x 40 cm.

8. A tábla szövege: (7 sor)

**CSENKESZFAI
POÓTS ANDRÁS
Edelény, 1747(?) Ungvár, 1812
református lelkész, költő
EMLÉKÉRE
Városi Könyvtár
1997**

Avatóbeszédet mondott dr. Kovács Sándor Iván irodalomtörténész, az ELTE tanszékvezető tanára.

Az emléktábla avatásakor jelent meg a Városi Rendezvények Háza és Könyvtár által kiadott Edelényi Füzetek 16. köteteként a Csenkeszfai Poóts András élete és költészete című könyv Hadobás Pál szerkesztésében.

9. — Csenkeszfai Poóts András élete és költészete /Szerk.: Hadobás Pál. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény. 1997. Edelényi Füzetek 16.

—: 250 éve született Csenkeszfai Poóts András református lelkész, költő / Hadobás Pál. In.: Szülőföldünk 25-26. A megyei [B. A. Z. megye] honismereti mozgalom közleményei. (1997 július) 104-106. p.

10. Fotó: Slezsák Zsolt.

26. KACHELMANN KURT EMLÉKTÁBLÁJA

1. —

2. Kachelmann Kurt, okleveles gazdasági tanár, szakíró születésének 100. évfordulója emlékére helyezték el.

Kachelmann Kurt Edelényben született 1897. december 9-én. Elemi iskoláit Edelényben végezte. A gimnázium alsó négy osztályát magánúton, a felső négyet Pozsonyban végezte. 1918-ban segéd- majd kinevezett tanár Kehidán. 1932. november 14-én került Szarvasra a Tessedik Sámuel Közép-fokú Tanintézethez gazdasági tanárnak, ahol 1941 szeptemberétől igazgatóként dolgozott. Tanári, igazgatói, szerzői és agrárpropagandista tevékenysége kiemelkedő az intézet életében. Főleg állattenyésztéssel foglalkozott, a tanszék számára jegyzeteket, tankönyveket készített. Számos ismeretterjesztő cikket közölt a témával kapcsolatban a korabeli lapokban. Szarvason hunyt el 1947. október 4-én, sírja a szarvasi Ó-temetőben van.

3. A Városi Rendezvények Háza és Könyvtár (2000-től Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum) helyezte el, vállalkozó anyagi támogatásával.

4. 1997. december 9.

5. A Városi Könyvtár homlokzatán nyert elhelyezést. István király útja 49.

6. Világosszürke márvány, vésett, fekete betűk.

7. 40 x 30 cm.

8. A tábla szövege: (4 sor)

KACHELMANN KURT

EDELÉNY, 1897 SZARVAS, 1949

MEZŐGAZDASÁGI TANÁR, SZAKÍRÓ

1997

A táblán az 1949-es évszám téves, helyesen 1947.

A tábla leleplezésekor még négy, a Bódva völgyében 100 éve született neves embert is ünnepeltek a miskolci Avas Fúvósegélytess által adott hang-

versennyel a Városi Könyvtárban: Lánczy Margit színésznőt; Fábry Zoltán író; Gyülvéshi István ref. lelkészt, egyházi író és Balázs Ferenc egykori laki ref. elemi népiskolai igazgató-tanítót, költőt.

Ekkor avatták fel Ipach Ferenc Xavér jezsuita áldozópap, egyházi író emléktábláját is.

9. — Edelényi Műsor. 1997 december

10. Fotó: Slezsák Zsolt.

27. IPACH FERENC XAVÉR EMLÉKTÁBLÁJA

1. —

2. Ipach Ferenc Xavér jezsuita áldozópap, tanár, egyházi író születésének 275. évfordulója emlékére helyezték el.

Ipach Ferenc Xavér Edelényben született 1722-ben. Húsz éves korában belépett a jezsuita rendbe. Bölcséletet tanított Kolozsvárt. Sajnos csak egyetlen, latin nyelven írt munkáját ismerjük, életéről és munkásságáról bővebb információval nem rendelkezünk.

3. A Városi Rendezvények Háza és Könyvtár (2000-től Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum) helyezte el, helyi vállalkozó támogatásával.

4. 1997. december 9.

5. A Városi Könyvtár homlokzatán került elhelyezésre. István király útja 49.

6. Világosszürke márvány, vésett, fekete betűk.

7. 40 x 30 cm.

8. Az emléktábla szövege: (5 sor)

**IPACH FERENC XAVÉR
EDELÉNY, 1722 KASSA, 1774
JEZSUITA ÁLDOZÓPAP,
TANÁR, EGYHÁZI ÍRÓ
1997**

Lásd a szöveget még a 26. tételnél!

9. — Ipach Ferenc Xavér. In: Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái V. kötet. Bp. 1980-1981. 145. hasáb.

— Edelényi Műsor. 1997 december

10.

28. LOMBOK ALATT ÜLŐ, OLVASÓ DIÁKOK

1. Hoffer Ildikó keramikus alkotása.

Hoffer Ildikó 1962-ben Zircen született és ott is él. A kerámiával 1981 óta foglalkozik, Budapesten és Szentendrén tanult. Közel húsz éve állít ki, főleg a Dunántúlon (Veszprém, Győr, Sopron, Tapolca, Zirc, Hévíz), de volt kiállítása Budapesten, Sáropatakon, illetve külföldön: Ausztriában, Németországban többször is, Brüsszelben, Stockholmban. Vásárlói révén szobrai eljutottak a világ minden tájára, így az USA-ba, Ausztráliába, Japánba is. Nagyméretű faliképeket is készít, főleg intézmények, óvodák, iskolák, kórházak falára.

2. Lombok alatt ülő, olvasó diákok. (Az alkotás pontos címét nem tudjuk!)

3. Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola (Az elhelyezéskor Izsó Miklós Gimnázium).

4. 1998. március 16.

5. Az Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola homlokzatán került elhelyezésre, a bejáratától balra.

6. Színes kerámia.

7. Mérete kb. 100 x 70 cm.

8. Az alkotás alatt a falon latin nyelven a következő mondat került elhelyezésre kerámiából készített betűkből **TAM DIU DISCENDUM EST QUAM DIU VIVAS** (Amíg élsz egyre tanulj és soha abba ne hagyd [Seneca]), mely egyben az iskola jelmondata, felette a Nap, két oldalt egy-egy lombos ág. A műalkotás a falba készített, felül lekerekített mélyedésben került elhelyezésre. Goda Gertrúd, a miskolci Herman Ottó Múzeum művészettörténésze avatta fel. Az avatás napján a művész nő munkáiból kiállítás nyílt az iskola könyvtárában.

9. — Kerámia az iskola falán. = Észak-Magyarország. 54. évf. 64. sz. (1998. márc. 17.) 2. p

10.

29. DR. MENNER ADOLF EMLÉKTÁBLÁJA

1. —

2. Dr. Menner Adolf születésének 175. évfordulója emlékére helyezték el.

Dr. Menner Adolf Tatán született 1824. április 28-án. Az 1848-49-es szabadságharcban honvédorvos volt. Egyetemi tanulmányait Bécsben és Pesten végezte. 1854-ben Edelény körorvosa lett és 36 éven keresztül látta el ezt a feladatot. 1890-től, nyugdíjba vonulásáig, 1896-ig Borsod vármegye tisztiorvosa. 1901. április 15-én hunyt el Diósgyőrben, és a vasgyári temetőben alussza örök álmát. Gyógyító munkája mellett szakcikkeket is írt különböző lapokban, melyek nemcsak orvosi témáról szóltak (Pl.: Vulkanizmus, Neptunizmus stb.)

3. A Városi Rendezvények Háza és Könyvtár (2000-től Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum) helyeztette el.

4. 1999. április 16.

5. A Városi Könyvtár homlokzatán nyert elhelyezést. István király útja 49..

6. Fehér márvány, vésett, fekete betű.

7. 58 x 40 cm.

8. A tábla szövege: (6 sor)

DR. MENNER ADOLF

1824 1901

1848-49-BEN HONVÉDORVOS

1854-1890 EDELÉNY KÖRORVOSA

SZAKÍRÓ

1999

Az emléktábla avatás alkalmából emlékülés megrendezésére került sor a Városi Könyvtár nagyolvasójában, melynek keretén belül az alábbi három előadás hangzott el:

1. Menner Bernát, a tatai Eszterházyak „hangászkarának” igazgatója. Előadó: Gyüszí László, a tatai Móricz Zsigmond Városi Könyvtár igazgatója.

2. Honvédorvosok az 1848/49-es szabadságharcban. Előadó: Süli Attila, a Hadtörténeti Múzeum tudományos munkatársa.

3. Dr. Menner Adolf szakírói tevékenysége. Előadó: Hadobás Pál, az edelényi Városi Rendezvények Háza és Könyvtár múzeumi népművelője.

Ebből az alkalomból jelent meg egy kis füzet Dr. Menner Adolf (1824-1901) és a Menner család címmel, Hadobás Pál szerkesztésében.

9. — Dr. Menner Adolf (1824-1901) és a Menner család / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár. Edelény. 1999.

10.

30. EMLÉKKŐ A BORSODI FÖLDVÁR HELYREÁLLÍTÁSÁRÓL

1. Terméskő Kft., Cserépfalu.
2. A magyar államalapítás 1000. évfordulója alkalmából a földvárat és annak környezetét rendbe tették, ezen alkalomból került elhelyezésre az emlékkő.
3. Terméskő Kft., Cserépfalu.
4. 2000. június 4.
5. A Borsodi Tájház második portája előtt került elhelyezésre, Váralja u. 1.
6. Vöröses, bogácsi bazalt.
7. Szabálytalan alakú, legnagyobb szélessége kb. 150 cm, legnagyobb magassága 110 cm.
8. A kő felirata: (8 sor)

**AMILLENNIUM ÉVÉBEN A
A BORSODI FÖLDVÁRAT
HELYREÁLLÍTOTTA
EDELÉNY VÁROS KÖZÖSSÉGE
2000. 06. 04.**

**KÉSZÍTETTE:
TERMÉSKŐ KFT
CSERÉPFALU**

2000. június 4-én a Borsodi Földváron tartotta a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat a megyegyűlését, valamint edelény a városi millenniumi ünnepségét a magyar államalapítás 1000. évfordulója alkalmából, melyen a megyei önkormányzat és Edelény, dr. Orbán Viktor miniszterelnök úrtól vehette át a Millenniumi Emlékszólót.

Első napi bélyegzésre került sor, kirakodóvásár és színvonalas kulturális műsor volt.

9. — Felkészültek a megyegyűlésre: Millenniumi nyitány: Emléktábla a templom falán. = Déli Hírlap. 32. évf. 122. sz. (2000. máj. 26.) 6. p.

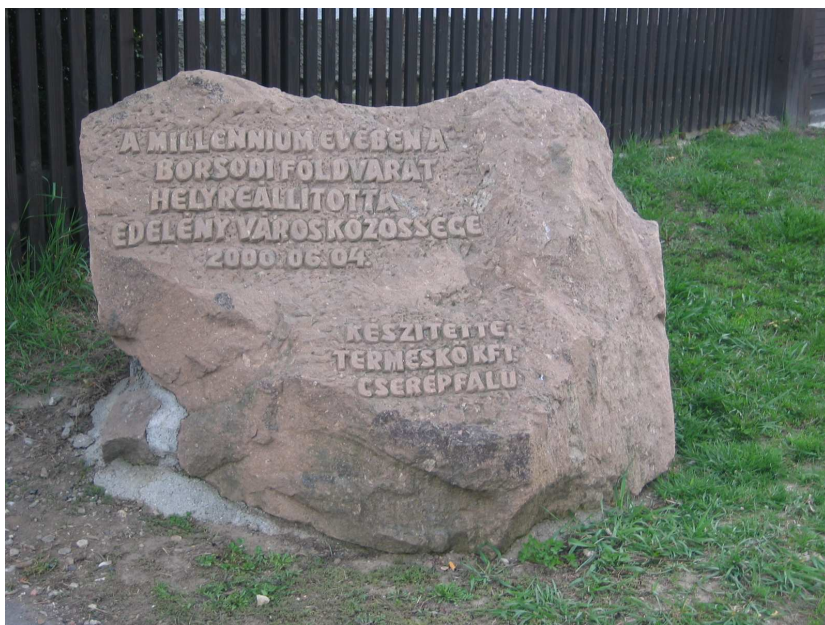
— Vendégváró edelényi ünnepség: Millenniumi megyegyűlés a Bódvavölgyi városban zászlóátadással = Észak-Magyarország. 56. évf. 128. sz. (2000. jún. 2.) 7. p.

— Millenniumi zászlót kap holnap a megye és Edelény: A kormányfő adja át... = Déli Hírlap. 32. évf. 129. sz. (2000. jún. 3.) 6. p.

— Ezeréves Borsod: Ünnepi megyegyűlés az egykori vármegyeközpontban. = Déli Hírlap. 32. évf. 130. sz. (2000. jún. 5.) 1. és 3. p.

— Millenniumi zászlók Edelénynek. = Észak-Magyarország. 56. évf. 130. sz. (2000. jún. 5.) 1. és 3. p.

10.

31. EMLÉKKŐ A BORSODI FÖLDVÁR HELYREÁLLÍTÁSÁRÓL

1. Terméskő Kft., Cserépfalu.
2. A magyar államalapítás 1000. évfordulója alkalmából a földvárat és annak környékét rendbe tették, és ebből az alkalomból helyezték el az emlékkövet.
3. Terméskő Kft., Cserépfalu.
4. 2000. június 4.
5. A földvárra vezető lépcső jobb oldalának felső harmadán nyert elhelyezést a kő.
6. Vöröses, bogácsi bazalt.
7. Szabálytalan alakú, legnagyobb szélessége kb. 129 cm, legnagyobb magassága 116 cm.
8. A tábla szövege: (8 sor)

**2000. 06. 04.
A MILLENNIUM ÉVÉBEN A
BORSODI FÖLDVÁRAT
HELYREÁLLÍTOTTA
EDELÉNY VÁROS KÖZÖSSÉGE
KÉSZÍTETTE:
TERMÉSKŐ KFT.
CSERÉPFALU**

A további szöveget lásd a 30. számú tételnél!

9. — Lásd a 30. tételnél!

10.

32. EMLÉKTÁBLA A 2000. JÚNIUS 4-I MILLENNIUMI MEGYEGYÜLÉS ALKALMÁBÓL

1. Varga Éva szobrászművész.

Varga Éva Hajdúböszörményben született 1949-ben. A budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban tanult 1964-től 1968-ig. Tanárai: Borbás Tibor, Csíkszentmihályi Róbert és Cseby Pogány István voltak. 1969-től 1974-ig a Képzőművészeti Főiskola szobrász szakán Szabó Iván növendéke volt. 1975-től a miskolci művésztelepen él. 1974-től a Művészeti Alap, 1977-től a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége, 1990-től a FIDEM tagja.

2. A 2000. június 4-én, a Borsodi Földvárban megtartott millenniumi Megyei gyűlés emlékére helyezték el.

3. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés.

4. 2000. június 4.

5. Edelény-Borsod református templomának harangtornya alatti bejáratánál, bent, jobbra a falon helyezték el.

6. Barna, cirádás márvány, a tábla felső részén lévő kör, melyen Borsod-Abaúj-Zemplén megye címere van, fehér márvány.

7. Mérete 84 x 47 cm, a tábla felső részén lévő kör átmérője 25 cm.

8. Molnár Oszkár országgyűlési képviselő mondott avatóbeszédet és dr. Ódor Ferenc a megyei közgyűlés elnöke leplezte el.

A tábla szövege: (7 sor) Középen, félig a tábla fölé nyúló körön a megye címere.

**A MAGYAR ÁLLAMISÁG ÉS A KERESZTÉNYSÉG
FELVÉTELÉNEK EZERÉVES ÉVFORDULÓJA EM-
LÉKÉRE, A BORSODI FÖLDVÁRBAN TARTOTT
ÜNNEPI MEGYEGYÜLÉS ALKALMÁBÓL,
2000. JÚNIUS 4-ÉN ELHELYEZTE**

**BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE
ÖNKORMÁNYZATA**

9. — Millenniumi megyegyűlés. Borsodi Földvár, 2000. június 4. In.: A Borsodi Tájház Közleményei 7-8 /Szerk.: Laki-Lukács László. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény. 2000. 11-22. p.

— Lásd még a 30. tételnél!

10.

33. ÉLET A X. SZÁZADI BORSODI FÖLDVÁRBAN (Falfestmény)

1. Soltész József, a Borsodi Általános Iskola egykori tanítványa készítette, aki Szendrőládról került Miskolcra és a Fráter György Katolikus Gimnázium rajztanára.

2. A X. századi Borsodi Földvárát ábrázolja a falfestmény („al secco” eljárás: száraz falra festett kép). Alatta a Bódva folyó, jobb oldalt Bors vezér lovas alakja, középen egy fehér lovat vezetnek, balra halárus és földművesek. A festmény alatt Borsod vármegye címere nyert elhelyezést.

3. Az iskola készítette. Gyűjtéssel biztosították a költségeket.

4. 2000. augusztus 26-án tanévnyitó és névadó ünnepség keretében került sor az avatására.

5. A Borsodi Általános Iskola (Korábban 2. Sz. Általános Iskola) aulájában, a tornaterem felé vezető folyosó fölötti falon látható. Borsodi út 150.

6. Színes falfestmény (secco).

7. 500 cm x 150 cm.

8. Ekkor vette fel az iskola a Borsodi nevet. Az iskola egykori és jelenlegi diákjai adtak műsort. A X. századi vár életét és az iskola történetét Laki-Lukács László mutatta be. Szilágyi Adolf polgármester és Belme Csaba igazgató leplezte le az alkotást.

9. — Fejezetek Borsod vára, Borsod község és a borsodi iskola történetéből. (Elhangzott laki-Lukács László előadásában a Borsodi Általános Iskola névadó ünnepségén) In.: A Borsodi Tájház Közleményei. / Szerk.: Laki-Lukács László. Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum. Edelény. 2000. 80-84. p.

10.

34. A SZENT ISTVÁN KIRÁLY SZOBOR

1. Csirpák Viktória, Kárpátaljáról származó, Tokajban élő és alkotó szobrászművész munkája.

Csirpák Viktória 1967. február 26-án született Tiszacsomán (Beregszászi járás, Kárpátalja, ma Ukrajna). Szakmai tanulmányait Ungváron (1982-86) és Ivano-Frankovszkban (1988-93) végezte. 1993-tól Tokajban él. 1994-1999 között a tokaji Tokaji Ferenc Gimnázium és Szakközépiskolában tanított rajzot. Több köztéri szobrot is készített az elmúlt években, de érmeket is készít, nem idegen tőle a kispasztika. A festészet is érdekli, portrék, tájképek és a tiszacsomai középiskolában található két nagyméretű secco is bizonyítja a művészeti ág iránt való érdeklődését a szobrászat mellett.

2. I. (Szent) István királyt ábrázolja. A talapzatban egy domborművön a szobrász államilapító királyunk életéből vett jeleneteket ábrázol.

I. (Szent) István király Esztergomban született 975 körül, meghalt 1038. augusztus 15-én. 997-1000 vagy 1001 között (nagy)fejedelem, államilapító király 1000 vagy 1001-1038. Az Árpád-ház tagja, Géza (nagy)fejedelem és Sarolt fia. Pogány neve Vajk volt, valószínűleg még gyermekkorában Adalbert prágai püspök keresztelte meg. 996 körül vette feleségül II. (Civakodó) Henrik bajor herceg leányát, Gizellát. Apja halála (997) után elfoglalta a fejedelmi trónt, de a főhatalomra igényt tartó Koppány törzsfő fellázadt ellene. I. István Veszprémnél legyőzte Koppányt (997), s uralmát mindenkivel elismertette. A II. Szilveszter pápától kapott koronával 1000 karácsonyán vagy 1001. úján napján királlyá koronáztatta magát. Ezután megkezdte a még ellenálló törzsi vezérek hatalmának felszámolását. 1003-ban legyőzte nagybátyját, az erdélyi Gyulát, és országát bekebelezte. 1028 körül megtörte Ajtony hatalmát is, és az uralma alatt álló délkeleti országrészt elfoglalta. Szergebben a magyarokon kívül sok külföldi (főként német) lovag szolgált, akiknek szolgálataért hatalmas birtokokat adományozott. 1000 után hozzákezdett az állam- és egyházzervezet kiépítéséhez. Az ország területét vármegyékre osztotta, melyek központját egy-egy vár képezte, ahol a megyét irányító ispán lakott. Királyi uradalmakat is alapított egy-egy udvarhely (kúria) körül. Egyúttal megkezdte az egyházi intézményrendszer létrehozását is; tíz püspökséget és több bencés apátságot (zalavári, bakonybéli, pécsvárad stb.) alapított, melyeket birtokokkal is bőségesen megajándékozott. Törvényben mondta ki, hogy az egyháznak a termés tizedét oda kell adni, s

minden tíz falunak egy templomot kell építeni. A nevéhez kapcsolt első törvénykönyv valószínűleg uralkodása elején, a második a végén keletkezett.

Nagyarányú államszervező munkájához sikerült viszonylag békés nemzetközi háttérrel teremtenie. Jó kapcsolatot tartott fenn Bizánccal és a Német-Római Birodalommal, ahol 1024-ig sógora, II. Henrik császár uralkodott. Ez a viszony azonban II. Konrád uralkodása alatt megromlott, mert az új császár Magyarország hűbéri alávetésére törekedett. I. István 1030-ban fegyverrel hárította el a német támadást. Északon sikerrel űzte ki a Felvidék egy részét megszállva tartó lengyeleket (1015 körül), Keleten az Erdélybe betörő besenyőket. Fia, Imre halálos vadászbalesete (1031) után unokaöccsét Orseolo Pétert jelölte ki utódául, mert családjában nem talált senkit, akiben bízott volna, hogy állam- és egyházszervező művét folytatja. Emiatt a trónra pályázó unokatestvére, Vazul merényletet kísérelt meg ellene; I. István Vazult az uralkodásra alkalmatlanná tette (megvakíttatta, késői hagyomány szerint fülébe ólmot öntetett), és három fiát száműzte. Székesfehérvárott temették el; személye körül már I. András korában kultusz kezdett kialakulni. 1083-ban fiával, Imrével és Gellért püspökkel együtt szentté avatták. Jobbját a budapesti Szent István-bazilikában, kökoporsóját Székesfehérvárott őrzik. (Ki kicsoda a magyar történelemben? Bp. Holnap, 1997.)

3. Edelény önkormányzata a Millenniumi Kormánybiztosi Hivatal támogatásával állította.

4. 2001. augusztus 20.

5. A Borsodi Földváron áll.

6. Bogácsi kőből készült faragott talapzaton, bronzból öntött szobor és dombormű.

7. 215 cm x 215 cm-es bogácsi kőből kirakott területen áll a 168 cm magas, 70 cm x 50 cm-es bogácsi kőből faragott talapzat, melynek előoldalán felül félköríves 60 x 65 cm-es bronz dombormű található, rajta a 71 cm széles és 79 cm magas bronz szobor van.

8. A szobor avatására az augusztus 20-i városi ünnepség keretében került sor. Avatóbeszédet dr. Wolf Mária a Magyar Nemzeti Múzeum régésze mondott, aki 1987 és 1999 között ásatást vezetett a Borsodi Földváron. A

szobrot Kovács Antal római katolikus plébános szentelte meg. Dr. Wolf Mária és Szilágyi Adolf polgármester leplezte le.

A szobor talapzatának elején a dombormű alatt az alábbi felirat olvasható a talapzatba vésve: (5 sor)

**E FÖLDVÁR VOLT A
SZENT ISTVÁN
KIRÁLY ÁLTAL ALAPÍTOTT
BORSOD VÁRMEGYE
ELSŐ KÖZPONTJA**

A talapzat hátoldalára a következő feliratot kellett volna a talapzatba vésní (Ezt majd pótolni fogja a kivitelező.): (5 sor)

**ÁLLÍTTATTA
EDELÉNY VÁROS ÖNKORMÁNYZATA
A MILLENNIUMI KORMÁNYBIZTOSI
HIVATAL TÁMOGATÁSÁVAL
2001. AUGUSZTUS 20.**

A feliraton kívül 20 x 16 cm-es fekete márványlapon a Millenniumi Kormánybiztosi Hivatal emblémája is elhelyezésre kerül majd.

A szobor felállításának és a kőfaragó munkák kivitelezője a cserépfalui Nagy és Társa Bt.

Csirpák Viktória szobrászművész a domborműről a következőket írja:

„A dombormű kompozíciójának alapját egy „S” iniciálé (Stephanus) alkotja, melyen fentről lefelé a következő képek jelennek meg:

A felső mező középpontjában Szent István trónol a koronázási paláston lévő hímezésnek megfelelő pózban, amely az egyetlen ma hitelesnek számító István-kori ábrázolás (Gizella ajándéka). Trónusán a szent korona tűzománcának rajzolatai ismerhetők fel. A király balján a keresztény egyházat jelképező Asztrik, esetleg Szent Gellért püspök, jobbján pedig a hadsereget jelképező Ve(n)cellin vagy Csanád áll, kikre stabil országát alapozta.

I. István idejében kezdtek Magyarországon pénzt verni — ennek jelképe a baloldali érem. Az „S” betű törzsén vágató lovasok haladnak át jelképezve a csatározásokat, melyekből Szent István hadai mindig győztesen kerültek ki. Ezeknek két fontosabb jelenetét emeli ki a baloldali képsor: Gyula elfogatása és a lázadó Koppány kivégzése. Mindkét jelenet a Képes Krónika jeleneteire utal. A domborművön megjelenik továbbá az írnok, aki lejegyzí I. István király törvényeit és intelmeit, alatta pedig a kereszténység felvételének egyik jelenete. A kompozíció alsó harmadában immár az idősebb István jelenik meg Gizellával, amint templomot alapítanak. A Képes Krónika jelenetét ezúttal a palást és a korona díszítőmintái gazdagítják. A dombormű alján fiát, Imrét látjuk a ravatalon. A dombormű két alsó sarkát a Szent István szarkofág rozettadíszai ékesítik.”

9. — Az államalapító emléke = Déli Hírlap. 33. évf. 206. sz. (2001. szept. 4.) 8. p.

— Keresztet avatnak a millenniumi év végén = Észak-Magyarország. 57. évf. 190. sz. (2001. aug. 15.) 1. p.

10. A fényképet lásd a hátsóborítón!

A szobor talapzatán lévő dombormű.

35. MILLENNIUMI EMLÉKKERESZT

1. Safarcsik Tibor építész tervezőirodája tervezte, kivitelezője a cserépfalui Nagy és Társa Bt.

2. A kereszténység jelképét a latin keresztet ábrázolja. A magyar államalapítás 1000. évfordulója emlékére emelték. (Millenniumi emlékévé 2000. január 1. és 2001. augusztus 20. között volt.)

3. Edelény Város Önkormányzata.

4. 2001. augusztus 20.

5. Borsodi Földvár

6. Bogácsi kő. Három márványtábla, melyből jelenleg csak a középső került elhelyezésre.

7. Teljes magassága 520 cm. A táblák 29 x 55 cm.

8. A szobor avatására az augusztus 20-i városi ünnepség keretében került sor. Avatóbeszédet dr. Wolf Mária a Magyar Nemzeti Múzeum régésze mondott, aki 1987 és 1999 között ásatást vezetett a Borsodi Földváron. A szobrot Kovács Antal római katolikus plébános szentelte meg. Dr. Wolf Mária és Szilágyi Adolf polgármester leplezte le.

A márványtábla szövege: (15 sor)

**AZ
ÁLLAMALAPÍTÁS
1000.
ÉVFORDULÓJA
EMLÉKÉRE
ÁLLÍTTATTA
EDELÉNY VÁROS
ÉS A
BÓDVA MENTE
TELEPÜLÉSEINEK
KÖZÖSSÉGE
2001. augusztus 20.**

**TERVEZTE:
SAFARCSIK TIBOR**

**KÉSZÍTETTE:
NAGY ÉS TÁRSA BT.
CSERÉPFALU**

9. — Keresztet avatnak a millenniumi év végén = Észak-Magyarország.
57. évf. 190. sz. (2001. aug. 15.) 1. p.

10.

36. KALÁSZ LÁSZLÓ EMLÉKTÁBLA

1. Hoffer Ildikó keramikus alkotása.

Az életrajzot lásd a 28. tételnél!

2. Kalász László emléktábla.

Kalász László, költő Perkupán született 1933. február 3-án. 1957-ben Sárospatakon szerzett pedagógusdiplomát. Előbb Hajdúszováton, majd 1958-84. között Szalonnán tanított. 1984-től Szalonnán könyvtáros. A Napjaink szerkesztésében is részt vett. 1970-ben Radnóti-díjat, 1975-ben József Attila-díjat kapott. Tagja volt a Hetek néven ismert költői csoportnak. 1999. január 25-én hunyt el Szalonnán, hamvait a perkupai temetőben helyezték örök nyugalomra.

3. Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola.

4. 2001. november 30.

5. Az Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola földszinti folyosójának falán, a Könyvtár bejáratával szemben került elhelyezésre, Borsodi út 34.

6. Fa és kerámia.

7. A felül lekerekített fa tábla mérete: 41 x 70 cm, 2,3 cm vastag. A kerámia lapok mérete: A felső (felül lekerekített): 27 x 44 cm. az alsó: 38 x 16 cm.

8. A tábla leírása: Felül lekerekített fa lapon két kerámia tábla. A felső felül lekerekített, három szoknyás kislány áll egymás mellett, a középső kezében galamb van, felettük félkörben virágok, a tábla alsó részén négy virág, balra 2001 ZIRC, jobbra HOFFER I. felirat., a tábla jobb alsó sarkában KALÁSZ LÁSZLÓ / 1933-1999 felirat. Az alsó táblán alábbiakban idézett Kalász versrészlet a síkból kb. másfél centiméterre kiemelkedő betűkkel.

Az emléktáblát Dr. Jánosi Zoltán a Nyíregyházi Főiskola főigazgatója avatta fel. Az avatás előtt a Művelődési Központban Kalász László lírája címmel előadást tartott a gimnázium tanulóinak. Elhangzott Kalász László két verse is. A Műemlékeimet című verset Ganyi Edina 11. a. osztályos tanuló, a Tisztább világban című verset Oláh Beáta 11. c. osztályos tanuló mondta el.

**TISZTÁBB VILÁGBAN
EMBERKÉNT EGÉSZEN
ÉLHETNI BÁTRAN
TEHETNI MERÉSZEN**

A vers teljes szövege így hangzik:

TISZTÁBB VILÁGBAN

emberként egészen
hol föld se reng és ég sem háborog
élhetni bátran tehetni merészen
— mostanában csak erre gondolok

9. — Kalász László emlékére = Déli Hírlap. 33. évf. 282. sz. (2001. dec.
4.) 8. p.

10.

37. A BÓDVA VÖLGYÉBŐL AZ 1848/49-ES SZABADSÁGHARCBA RÉSZTVEVŐK EMLÉKHELYE

1. –

2. Az 1848/49-es szabadságharcban a Bódva-völgyéből részt vettek még fellelhető síremlékeit kívánják egy helyen elhelyezni. Az avatásra három síremléket sikerült begyűjteni, Bizáki Puky Jánosét, Lónyay Ferencét és Ragályi Györgyét.

3. Az Edelény-borsodi református egyházközség gyűjtötte össze a síremlékeket Molnár Oszkár országgyűlési képviselő anyagi támogatásával.

4. 2002. október 6.

5. Edelény-borsodi református templom kertje, Bors vezér út 1.

6. Terméskő, márvány.

7. A Lónyay Ferenc síremlékének adatait lásd a 2. sorszám alatt!

A Ragályi György síremlékének adatait lásd a 4. sorszám alatt!

Bizáki Puky János síremlékének mérete: A négy részből álló síremlék legalsó darabja 64 x 66 cm és 18 cm magas, a következő 50 x 49 cm és 44,5 cm magas, azt követi egy 40 x 39 cm-es, mely 80 cm magas és végül egy gúlában végződő obeliszkről zárja mely lent 35 cm fent 18 cm minden oldalán és 110 cm magas. A síremléket a tomori temetőből szállították át.

8. Bizáki Puky János síremlékének szövege:

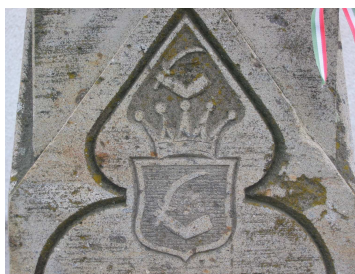
**Itt nyugszik
BIZÁKI
PUKY JÁNOS
SZ. 1813. AUG. 20.
MH. 1882. MÁJ. 19.**

A síremléken a családi címer is látható.

2002. október 6-án az emlékhelyet Molnár Oszkár országgyűlési képviselő avatta fel. Az Edelény-borsodi református templomban megtartott ünnepi istentiszteleten Sándor Lajos nagyváradi ref. lelkész hirdetett ígét, aki elhozta Tőkés László nagyváradi püspök üzenetét. Az avató ünnepségen a Borsodi Általános iskola diákjai szerepeltek.

9. – Emlékhely-avató az aradiak napján = Déli Hírlap. 34. évf. 235. sz.
(2002. okt. 6.) 6. p.

10.

A Puky család címere.

Bizáki Puky János síremléke.

38. KOPJAFÁ KOSSUTH LAJOS EMLÉKÉRE

1. Az oszlopot Belme Csaba a Borsodi Általános Iskola igazgatója faragta. A Kossuth Lajost ábrázoló kerámiát Hoffer Ildikó keramikus készítette. (Lásd a 28. tételnél!)

2. Kossuth Lajos Monokon született 1802. szeptember 19-én. Reformkori ellenzéki politikus, az első felelős magyar kormány pénzügyminisztere, 1848. október 8. és 1849. április 14. között az Országos Honvédelmi Bizottmány vezetőjeként a szabadságharcát vívó Magyarország legfőbb politikai vezetője, 1849. április 14-től augusztus 11-ig kormányzóként az ország államfője. Neve összeforrott a magyar szabadsággal és a polgári fejlődéssel. A szabadságharc bukása után elmenekült az országból. 1894. március 20-án hunyt el Torinóban (akkor Turin).

3. Az Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola állította.

4. 2003. október 18.

5. Az Időskorúak Szociális Otthona parkjában áll. Árpád u. 29. (Edelény-Finke)

6. Tölgyfa, kerámia.

7. Az emlékoszlop 38 x 40 cm és 320 cm magas, a kerámia 32 x 48 cm.

8. Az avatóünnepséget Molnár Oszkár országgyűlési képviselő, a város polgármestere nyitotta meg. Avatóbeszédet Reznák Erzsébet a ceglédi Kossuth Múzeum muzeológusa mondott. Az emlékművet Reznák Erzsébet és Csordás Ferenc Monok polgármestere leplezte le. A középiskola diákjai szerepeltek az avatáson. Koszorút helyeztek el az emlékoszlopnál:

Az Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola nevében

Kardos Sándor igazgató

Simkóné Czipa Ágnes igazgatóhelyettes

Monok község nevében

Csordás Ferenc polgármester

Szokol István a monoki Kossuth Kör elnöke

A Kalász László Társaság nevében

Hadobás Pál titkár

Svidróné Némethi Ibolya elnökségi tag

A szlovákiai Szepsi Stephan Mojzes Gimnázium képviselője

A lengyelországi lublini testvériskola küldöttsége

Az Izsó Miklós Gimnázium és Szakképző Iskola diákjai nevében

Gál András diákmozgalmat támogató tanár
és az Iskolai Diáktanács képviselői.

Az emlékoszlopon elhelyezett kerámián Kossuth Lajos portréja mellett a következő szöveg olvasható:

**TESTVÉREIM ÉN A NÉPNEK HŰ SZOLGÁJA VAGYOK /
KOSSUTH**

9. – Kossuth emlékmű Edelényben = Észak-Magyarország .- 59. évf. 243. sz. (2003. okt. 17.) 8. p.

– Edelényi avatás = Észak-Magyarország .- 59. évf. 245. sz. (2003. okt. 20.) 1. p.

– Kossuth emlékművet avattak Edelényben = Déli Hírlap .- 35. évf. 245. sz. (2003. okt. 20.) 1. p.

10.

Meg kell említenünk munkánk végén hat olyan objektumot, melyet ma már csak fényképek őriznek. A kastély hídja előtti téren állt terméskőből kirakott talapzaton az orszá zászló, melyet a harmincas években helyeztek el és 1945 után lebontottak. (Fotó: archivum.)

A Napsugár és a Kenderföldi út találkozásánál lévő háromszögben még ma is megtalálható az a beton alap, melyen a Bányászfiú című szobor állt. Készítője Nagy Ferenc edelényi kőfaragó. Hogy miért vitték el a helyéről a szobrot ma már nem tudjuk biztosan, egyesek szerint azért, mert nem művész által készített szobor volt. Sokáig állítólag az I-es akna irodájának a padlásán volt, de ma már az irodát is lebontották, így a szobor sorsáról semmit sem tudunk. (Fotó: archivum.)

Két emléktáblát is meg kell említenünk, melyek az IPOSZ-szal szemben épült sarok üzlet- és lakóépület helyén egykor állt földszintes épület, akkor KIOSZ iroda, falán voltak elhelyezve. A fényképen két fekete márványtábla látható, s csak az egyik tábla szövegét lehet elolvasni, amely a következő:
(9 sor) (Fotó: archivum.)

**EBBEN A HÁZBAN ALAKULT MEG
1944. DECEMBER 30-ÁN
A MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT
KÖZSÉGI ALAPSZERVEZETE
HAZÁNK FELSZABADULÁSÁNAK
30. ÉVFORDULÓJA
TISZTELETÉRE ÁLLÍTOTTÁK**

**EDELÉNY KÖZÖSSÉGE
1975. ÁPRILIS 4.**

Mindkét tábla eltűnt, sajnos nem tudunk semmit róluk.

Régi fotó őrzik az Ifjúsági Ház, ma Művelődési Központ, előtt állt szovjet T 34-es harckocsi és egy ágyú egykori jelenlétét. Hogy pontosan mikor került oda azt nem tudjuk, azonban amikor megépült a tér akkor a Művelődési Központ mögött ma is meglévő betonozott területre került, ahonnan a rendszerváltozás után elszállították. (Fotó: Veres András.)

Jelen összeállításban már szerepel objektumok építését és felújítását megőrkítő tábla, de van még az Alapítványi Óvoda, Általános Iskola és Szakiskola falán két tábla, a finkei Időskorúak Szociális Otthonán két tábla és egy, az Edelény-borsodi református templomban az orgona építésekor elhelyezett tábla. Az alábbiakban ezek szövegét ismertetjük.

Az Alapítványi Óvoda, Általános Iskola és Szakiskolán elhelyezett két tábla szövege a következő:

TÁMOGATÓINK:
MŰVELŐDÉSI ÉS KÖZOKTATÁSI
MINISZTERIUM
EGYÜTTMŰKÖDŐ HOLLAND ALAPÍTVÁNYOK
KÖZÉP ÉS KELET-EURÓPÁÉRT
SOROS ALAPÍTVÁNY
NÉPJÓLÉTI MINISZTERIUM
NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGI
HIVATAL
MUNKASKOLA ALAPÍTVÁNY

1996
ALAPÍTVÁNYI MUNKAISKOLA
ÉS ÓVODA
EDELÉNY

A finkei Időskorúak Szociális Otthona központi épületén elhelyezett tábla szövege:

A KONYHA FELÚJÍTÁSA
A
SZOCIÁLIS ÉS CSALÁDÜGYI
MINISZTERIUM
TÁMOGATÁSÁVAL
VALÓSULT MEG
1999

Az apartman-ház falán elhelyezett tábla szövege:

APARTMAN-HÁZ
ÉPÜLT
A
SZOCIÁLIS ÉS CSALÁDÜGYI
MINISZTERIUM
ÉS
A B-A-Z- MEGYEI
TERÜLETFEJLESZTÉSI
TANÁCS TÁMOGATÁSÁVAL
1998 - 2002 -

Az Edelény-borsodi református templomban az orgona építésének emlékére elhelyezett tábla szövege:

Ezen orgonát
ISTEN DICSŐSÉGÉRE
és az 1906. évi X. hó 5-én
Istenben boldogúlt áldott jó felesége
szül. LOSONCZI LOSSONCZY ALBINE
urasszony emlékére készíttette
SZEKRÉNYESSY ÁRPÁD
főgondnok.

Tartalom

Előszó	5
1. Latin nyelvű tábla a L’Huillier-Coburg kastély déli homlokzatán	6
2. Lónyay Ferenc síremléke	8
3. Lónyay László síremléke	10
4. Ragályi György síremléke.....	12
5. Tábla a kastély 1910-es restaurálásáról	15
6. Szekrényessy Árpád síremléke	16
7. Hősi emlékmű	18
8. A borsodi református templom és lelkipásztori lakás helyreállításának és az új iskola építésének emléktáblája	23
9. Felszabadulási emlékmű Finkén	25
10. Pánsípon játszó nő	27
11. Homlokát törő bányász	29
12. Antal György emléktáblája	33
13. Olvasó lány	34
14. Mk 97 önjáró biztosítóegység.....	35
15. Izsó Miklós szobrász mellszobra	36
16. Izsó Miklós szobrászról dombormű.....	37
17. Felszabadulási emlékmű	38
18. A művelődési központ előterében lévő kerámia relief.....	40
19. Miklós Gyula síremléke	44
20. Kopjafa az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc emlékére....	46
21. Miklós Gyula és fia Miklós Ödön emléktáblája.....	47
22. A 100 éves bódva-völgyi vasút emléktáblája.....	49
23. Kopjafa a honfoglalás 1100. évfordulója emlékére	51
24. Szabó Lőrinc domborműve.....	52
25. Csenkeszfai Poóts András emléktáblája.....	54
26. Kachelmann Kurt emléktáblája.....	56

27. Ipach Ferenc Xavér emléktáblája.....	58
28. Lombok alatt ülő, olvasó diákok.....	59
29. Dr. Menner Adolf emléktáblája	60
30. Emlékkő a borsodi földvár helyreállításáról	62
31. Emlékkő a borsodi földvár helyreállításáról	64
32. Emléktábla a 2000. június 4-i millenniumi megyegyűlés alkalmából.....	65
33. Élet a X. századi borsodi földvárban (falfestmény)	67
34. A szent István király szobor.....	69
35. Millenniumi emlékkereszt.....	73
36. Kalász László emléktábla	75
37. A Bódva völgyéből az 1848/49-es szabadságharcban résztvettek emlékhelye	77
38. Kopjafa Kossuth Lajos emlékére	79

Az Edelényi Füzetek sorozat eddig megjelent kötetei

1. Edelény és környéke / Összeáll., szerk.: Slezsák Imre és Slezsák Zsolt. 1987. 110 p.
2. „Kiöntött a Bódva vize messzire...” Edelény környéki népdalok / Béres János, szerk.: Slezsák Imre, ill.: Mezey István. 1988. 190 p.
3. Edelény monográfia / Kis Benedek János, szerk.: Slezsák Imre. 1990. 16 p. (Reprint, 1930)
4. Kemény úton (Versek) / Demjén István, rajzok: Feledy Gyula, szerk., előszó: Slezsák Imre. 1992. 72 p.
5. Kalász László: Pályatársak Kalász Lászlóról (Bibliográfia) / Szerk., összeáll.: Kéthely Anna, Lukács László. 1993. 52 p.
6. Holdfényben (Versek) / Fecske Csaba, szerk.: Slezsák Imre, ill.: Sóvári Oszkár. 1992. 80 p.
7. Edelény, a holtig hű szerető: Igaz história három énekben / Reviczky Gyula, ill.: Feszty Árpád, utószó: Laki-Lukács László. 1993. 24 p. (Reprint, 1893)
8. Új Jeruzsálem felé / Gyülvérszi István, szerk.: Laki-Lukács László. 1993. 24 p.
9. Dr. Gyárfás Ágnes: Bibliográfia / Összeáll.: Eszenyi Miklós. 1995. 40 p.
10. A császtai Lónyayak: Szemelvénygyűjtemény / Összeáll.: Laki-Lukács László. 1995. 32 p.
11. Emlékképek: Edelényiek a második világháborúról / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 1995. 120 p.
12. Dr. Varga Gábor: Bibliográfia / Összeáll., előszó: Laki-Lukács László, ill., Cs. Uhrin Tibor. 1995. 32 p.
13. Ragályi Tamás: Borsodnak hírneves követe / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. 1995. 68 p.
14. Fejezetek az edelényi iskolák történetéből / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 1996. 11118 p.
15. Talentumom megőriztem, gyarapítottam...: Három neves szuhogyi / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. 1996. 92 p.

16. Csenkeszfai Poóts András élete és költészete / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 1997. 135 p.
17. Költő a Bódva-völgyben / Cs. Varga István, szerk.: Laki-Lukács László, rajz: Mezey István. 1998. 140 p.
18. 1848-1849 emlékei Edelényben és környékén / Szerk.: Hadobás Pál, gyűjtötte: Laki-Lukács László. 1998. 97 p.
19. Törődésben: Sorsok, művek, históriák / M. Takács Lajos. 1999. 134 p.
20. Borsod-Abaúj-Zemplén megye kismúzeumai / Szerk.: Hadobás Pál. 2000. 56 p.
21. Ormosbánya: Epizódok egy bányatelep múltjából / Írta és szerk.: Hadobás Pál. 2000. 79 p.
22. Megszállni valahol (Versek) / Ormos Gyula, szerk.: Fecske Csaba, ill.: Mezey István. 2000. 65 p.
23. Edelény Városkörnyék válogatott honismereti bibliográfiája / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál, ill.: Fazekas Péter. 2000. 80 p.
24. A Hodossyak / Összeáll., szerk.: Laki-Lukács László. 2001. 108 p.
25. Irodalmi kávézó: Kritikák, kisesszék, tárcák / Kaló Béla, szerk.: Hadobás Pál. 2002. 128 p.
26. Az élet útjain / Slezsák Imre. 2002. 297 p.
27. Madarak a szuterénban: Takács Lajos újságíró-gyakornok cikkei 1970-ből. 2002. 164 p.
28. A Miklós Gyula Kertbarát Kör 25 évéből / Slezsák Imre. 2002. 184 p.
29. Kalász László: Bibliográfia, szemelvények / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 2003. 182 p.
30. Ami marad: Írások Fecske Csabától és Fecske Csabáról / Összeáll., szerk.: Hadobás Pál. 2003. 92 p.
31. A szülőföld vonzásában / Hadobás Sándor. 2003. 121 p.

Hadobás Pál: Emlékhelyek Edelényben c. könyve értelemzavaró hibáinak helyreigazítása

Helyesen tehát:

6. oldal, 8. pont; *a tábla 2., 6., 8. sora:*

AEQUE APLICAE MAIESTATIS
VIDUA MARIA MAGDALENA
CRUCE HAEREDITARIA DE EDELÉNY

10. o., 5. p.; *2. sorában:*

tervei szerint 2004-ben a...

20. o., *felülről a 3-4. sorban:*

bal vállán zászlóval, jobbában földre támasztott puska.

23. o., 8. p.; *a tábla 9-10. sora:*

FŐGONDNOKOK PEDIG BÁRCZAI BÁRCZAY LÁSZLÓ, MAJD
JALSOVAI JALSOVICZKY ZOLTÁN.

33. o., 8. p.; *a tábla 3. sora után kimaradt:*

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG IDEJÉN

38. o., 1. p. *utolsó sorában:*

Ashabad város...

42. o.; *Radnóti versében:*

TUDATOM MÉLYÉN FÉNYLESZ, ÖRÖKRE MOZDULATLAN

42. o., *utolsó sor:*

RÖPTESS AZ ÖRÖK TILOSBA,

43. o., *a KALEVALA idézet 3. sora*

CSENDES VIZEK FENEKÉRE

47. o., *MIKLÓS ÖDÖN születési éve: 1856.*

Finke 1963-tól Edelény része.

67. o., 2. p.; *pótlás az utolsó sor után:*

A festmény felett tarsolylemez-motívum.

